

MÁTÉ 8. 26.

LELKIPASZTOR

1950. januári szám.

LELKIPÁSZTOR

EVANGÉLIKUS LELKÉSZI ÉRTESÍTŐ

Megjelenik körlevélként.

Kézirat gyanánt.

Hivatalos egyházi kiadvány.

Előfizetési díj hivatalos példányoknál havi 6 forint, másoknak 4 forint.

Szerkeszti: VEÖREÖS IMRE.

Cím: Győr, Ráth Mátvás tér 1.

Csekkszám: Gy. 803.545.

TARTALOM:

1950 JANUÁR HÓ.

Utkeresés 1950 kezdetén. Veöreös Imre. 1. o.

A gyülekezet imádsága: Imádságok a finn perikóarendhez. Joób Olivér. 4. o.

Igehirdető műhelye: Homiletikai útmutatások. Budaker Oszkár és Karner Károly dr. 5. o.

Vizkereszt után 4. vasárnap. Csanádi munkaközösség. 6. o.

Hetvened vasárnap. Győri munkaközösség. 7. o.

Hatvanad vasárnap. Kemenesaljai munkaközösség. 8. o.

† Gyalog István. Büki Jenő. 9. o.

Dogmatika a lelkész dolgozószobájában. (D. Dr. Pröhle Károly: A hit világa.) Budaker Oszkár. 10. o.

Krisztus, egyház, szolgálat. Karner Károly dr. 14. o.

Gyülekezeti munkaközösségek megszervezése és munkarendje. Káldy Zoltán. 21. o.

Kis lelképásztorkodástan: 2. Gyónás és gyóntatás. Budaker Oszkár. 23. o.

„Közösségek“ és „közösség“. Victor János dr. 35. o.

Az új csehszlovák egyházügyi törvények. 38. o.

Egyházmegyék a gyermekmisszióért. Jávor Pál. 40. o.

ÚJ CÍMLAPUNKAT BÖRÖCZKY VILMOS KÉSZÍTETTE.

A Lelkipásztor e száma két hetet késett. Emiatt két vasárnap homiletikai feldolgozását és imádságait ki kellett hagynunk. A késésnek a szerkesztésén kívül fekvő oka, az államosított nyomda nagymérvű munkatorlódása. Minden reménységünk megvan rá, hogy máskor ilyen késés nem adódik.

A Lelkipásztor kiadóhivatala e hónapban minden hátralékosnak felszólítást küld. Kérjük a hátralék azonnali beküldését, nemkevésbé az idemellékelte csekkklapon az előfizetésnek több hónapra történő befizetését, mert az állami nyomdánál számlánkat azonnal fizetni kell. Szomorú lenne, ha a Lelkipásztor a lelkészek közömbössége miatt szűnne meg!

A legutóbbi számunkat Járosi Andor emlékének szenteltük. Nagyon sok lelkészolvasónktól kaptunk érte meleg, hálás, elismerő visszhangot. Néhányan azonban nem olvashatták el a bevezető első cikket, mert félreértették az emlékszám összeállítási szempontját. „Istenről még annyi mindent nem mondtunk el. Addig, amíg a hiányt nem pótoljuk, ne beszéljünk olyan sokat emberekről“ — írja egy komoly pap. Az emlékszám nem embert dicsért, ahhoz valóban elegendő lett volna kevesebb oldal is, hanem egy áldott emlékü lelkésztársunk Istenhez vonzó szuggesztív hatását és tanulságos életpéldáját közvetítette. S ugyan melyikünk lehet úgy tele magával és az „ő Istenével“, hogy ne kaphatna más hívő emberitől sokat, haló poraiban is?! A Járosi-emlékszám készséges belső elfogadására is bizonyosan áll Zsid. 13, 2. Erről tudna tanuskodni többek között az a falusi lelképásztor, aki estétől éjjelutánig egyvégtében olvasta el minden sorát.

Útkeresés 1950 kezdetén

Az egyház útja a világban vezet. Ez azt jelenti ma hazánkban, hogy egyházunk útja a forradalmi szocializmustól meghatározott társadalomban és politikai rendszerben halad.

Egyik legnagyobb belső problémánk, hogy egyházunknak a továbbvezető útját vagy nem látjuk, vagy sokan sokféleféképen látjuk. Abból, hogy nem látjuk, — rengeteg tanáctalanság, esüggedés, passzivitás, ájultság, keserűség és reménytelenség következik. Abból, hogy sokan sokféleféképen látjuk, — sok egymással való küzdelem, szétesettség, s egyházunknak nem szervezeti, de lelki szétszakadása adódik.

1. A legelső, amit látnunk és pedig együtt-látnunk kellene, hogy *vezet út*. Sok bénaságnak és széthullottságnak egyszerűen az az oka, hogy nem ebből az alaptételből indulnak el gondolataink. Amíg vannak, akik úgy látják, hogy az egyház áthághatatlan falba ütközött, amelyen egyre több kapu csukódik be, hogy végül minden ajtó bezáruljon előtte és az egyház végleg megrekedjen, s amíg sokan úgy látják, hogy ezen a helyzeten csak az segíthetne, ha az áthághatatlan fal felülről leromboltatnék, — addig be van csukva a szemünk a továbbvezető út meglátására. Útkeresésünknek csak ez lehet a kiinduló pontja: az egyház nincs zsákutcában; nyílik előtte út a marxizmus-leninizmus alapján berendezkedő új magyar államban!

Persze, ez a kiinduló tétel: *hit-tétel*. Csak az élő hit alapján hirdethetjük és vallhatjuk! Egyedül azért állíthatjuk, mert Isten igéje mondja. Akinek tekintete lesodródik az igéről és másúttal keres támaszpontokat ehhez az alapvető látáshoz: vezet út! —, előbb-utóbb megintog meggyőződése és bizonytalanná válik, sőt ha következetesen gondolkodik, szükségképpen el kell érkeznie az ellenkező irányú állításhoz. Nekünk evangélikusoknak azonban különösképpen meg kell tanulnunk a merész hitet, hiszen Luthernél többet senki nem hangsúlyozta az egyedül az igébe fogódzó, egyébként a sötét vak semmibe ugró hitnek a teljes bizonyosságát.

Mint azonban minden hit-tétel, úgy ez is bizonyos mértékig *megtapasztalássá* válik. Az igen tájékozódó hit előbb-utóbb szert tesz tapasztalatokra. Nem a tapasztalatokra épít, de hálásan veszi Istentől, hogy „vak hitét“ külső tényekkel is igazolja. Azt a hitünket, hogy vezet út az egyház számára a marxista államban, Isten iránt való mélységes hálaadás hangján mi igazán elmondhatjuk, magyar kereszténynek. A mögöttünk levő öt év tapasztalatai ennek csodálatos és soha eléggé fel nem mérhető bizonyosságai. S ha az egyház Urában kételkedők erre azt felelnék: Várjatok csak; majd meglátjátok... akkor jó lenne elvezetni őket a Szovjetunió hívó keresztényeinek, akik három évtized kemény tapasztalatai után erősítenék meg a mi merész hit-tételünket.

2. A második, amit látnunk és pedig minden evangélikus lelkésznek együtt-látnia kellene, hogy az egyház előtt megnyíló út: *új út*. A Nagy Konstantinnal elkezdődött európai fejlődés több mint másfél évezred alatt meglehetősen szélesre és kényelmesen járhatóra

taposta az egyház útját az ú. n. keresztyén államban. Ezt a kényelmes utat az utóbbi évszázadok nyugati szekuláris (elvilágiasodó) fejlődése már teleszórtta keletetlen kovekkel, de teljes egészében csak a marxista állam szakít vele. Az új út, ami elé a keresztyénség a marxista államban kerül, sokkal inkább hasonlít az első keresztyén idők útkereső ösvényeihez, mint az államegyházi fejlődés széles betonútjaihoz. Az egyház helyzete sok ponton erősen hasonlítani fog az első két évszázad keresztyénségének a római birodalomban elfoglalt helyzetéhez, mégis azzal a döntő és nagyon is jelentős különbséggel, hogy a marxista állam a keresztyénséget tömeg-elterjedettsége miatt politikai tényezőként nézi, s ezért nem veszi szem elől, nem tekint el fölötte, figyelmét rendszeresen kiterjeszti reá.

Az egyház új útját tehát két körülmény határozza meg: a keresztyénséget az államépítésből lényegileg *kikapcsoló* s azt mégis *számon tartó*, ideológiailag, politikailag és gazdaságilag céltudatos meggyén haladó államrendszerbe került bele az egyház. Az útnak körvonalai máris kezdenek kibontakozni. Az „egyezmény“ az új útnak néhány vázlatos vonását tartalmazza: az iskolákból az egyház kikerült; anyagi tekintetben a hitből fakadó áldozatkésztségre lesz utalva, és pedig híveinek olyan áldozatkésztségére, amelyet nem a feleslegükből, hanem a nélkülözhetetlenükből gyakorolnak. Aki nyitott tekintettel néz körül, világosan látja, hogy még sok minden másban is megváltozik az előttünk álló időben az egyház megszokott útja.

Le tudunk-e magunkban számolni a „régí út“ vonzásával? Tudjuk-e vállalni Istentől, hogy egyházunk továbbvezető útja egyre inkább új, szokatlan út lesz?! A marxista állam szempontjából alig lényeges, hogy a mi kis evangélikus egyházunk mit szól a helyzetéhez. Az pedig igazán nem az ő gondja, hogy megkeresi-e az evangélium szolgálatában továbbvezető útját. De egyházunk élete és szolgálata szempontjából döntő jelentőségű, hogy egyházunknak a szocialista társadalomban kialakuló helyzete olyan lelkészeket talál-e, akik szüntelenül csak a régi megszokott egyházi utat sóvárogják vissza s éppen ezért meddő elégedetlenségben toporognak, vagy pedig olyan lelkészeket, akik rálépni az egyház szolgálatának új útjaira!

3. S ha eddig egyet tudunk érteni e sorokkal, akkor hátra van még az útkeresésnek legnehezebb, de bizonyos mértékig már magától megoldódó kérdése. Milyen *gyakorlati magatartást, konkrét egyházi és egyházpolitikai állásfoglalást* kíván tőlünk esetről-esetre az egyház mai, Istentől elének adott új útja? Azért mondtam, hogy ez nehéz kérdés, mert elvileg mindig könnyebb tisztán látni, mint gyakorlatilag cselekedni, annál is inkább, mert a gyakorlati cselekvéssel szükségszerűleg a bűn ezerszálú szövevényébe kerülünk bele — a magunk részéről is és mások részéről is. De azért mondtam, hogy ez a kérdés magától oldódik meg, mert aki az előző hitbeli látások alapján teszi fel az egyes esetekben Isten színe előtt a konkrét kérdést, hiszem, hogy megkapja Istentől a lelkiismereti bizonyosságot — jaj, de ezt nagyon komolyan vizsgálja meg! — szólásának vagy cselekvésének helyes mikéntje felől.

Általánosságban az egyház új útja gyakorlatilag azt kívánja,

hogy számoljunk fel a polgári gondolkozási formához való kötöttségünkkel. Kár lenne most elvi mérlegen keresni, hogy a keresztyén igazság mérlegnyelvére szerint melyik és mennyivel inkább felel meg keresztyén alapelveknek: a polgári vagy a szocialista életforma. Az egyházunk útja szempontjából nem az elvi mérlegelés, hanem a helyzetünk a döntő. — s a helyzettel sohasem lehet vitatkozni, azt csak számba venni lehet. A helyzetünk pedig nyilván mutatja a polgári életforma felszámolását. Alig hiszem, hogy egyházunknak szabad lenne lelkészeink gondolkozásában ragaszkodnia a polgári életformához, még akkor sem, ha ennek az életformának a felszámolásában fájdalmas jelenségeket is tapasztalunk.

Az útkeresés gyakorlatilag tulajdonképpen azt jelenti, hogy *meg nem szűnő feszültségbe kerülünk bele*. Egyik oldalon ott van, amit az egyház élete és szolgálata kíván mint követendő utat, nem tekintve körülményekre és adottságokra, — a másik oldalon ott van, amit a lehetőségek nyújtanak. Az állam szempontjából teljesen érthető, ha álláspontját ez határozza meg: mennyiben hasznosíthatja az egyházat? Ebben a törekvésében benne vannak a kísértések, de ugyanakkor az Istentől nyújtott lehetőségek is az egyház számára. A kísértésekre vigyázni kell, de a lehetőségeket nem dobhatja félre. Viszont a lehetőségekkel csak úgy élhet, hogy a kísértésekben való elbukást szüntelenül hajmeresztően súrolja. Az egyház számára adódó „keskeny út” irtózatos mélységek felett vezet: az egyik oldalon a prostituált egyház veszélye, a másik oldalon a helyzetét és felsőbbbségét vállalni nem tudó s merő negációba merevedett, visszahúzódó egyház tévedése. *A hegyerincen csak a legaprólékosabb lelkiismeret óvatosságával és a hitnek bátor lendületével lehet járni*. Hol vannak azok a lelkipásztorok és egyház-vezetők akik tudják ennek a polaritásnak mindkét oldalát roppant belső lelki küzdelmeikben vállalni?!

Nem ez a pont-e az, ahol mindegyikünknek találkozni kell s ahol egymásnak és az egyház ügyének nagy testvéri szolgálatot tehetünk: az egyiket a lelkiismeretre, a másikat a hit merész lendületére figyelmeztetve?! De a belső lelki küzdelem megéri, mert egyházunk továbbvezető útja csak az ilyen tusakodó lelkeken keresztül visz előre. Meggyőződésem, hogy ilyen magunkban sokat tépelődő, tusakodó lelkiismeretek jelentik a mai Magyarország számára is a legtöbb keresztvén építő erőt és értéket.

Ugyanakkor persze azzal is tisztában kell lennünk, hogy egyházunk továbbvezető útja nem jár áldozatok nélkül. A hegyerincről le lehet zuhanni két oldalon is. De az egyház útja mégis — vagy talán éppen ezért — erre vezet.

Meg vagyok győződve és ezért adok hálát az Istennek, hogy egyházunknak 1950-ben is vezet csodálatos útja a magyar népi demokráciában. Csak Isten adion nekünk napról napra világosságot — és bárcsak adna közös világosságot! —, hogy mindennap megkereshessük a továbbvezető utat. Csak naponként egy lépéssel előre! Alig kérhetnénk nagyobbat egyházunk számára az újesztendő első heteiben, mint ezt a mindig csak egy lépésnyi világosságot és a meglátott egy lépésnyi útra a bűnbocsánat hitében a határozott rálépés engedelmességét!

Veöreös Imre.

Imádságok a finn perikóarendhez

A folyó egyházi esztendőben használatos finn perikóarendhez közöljük a finn ágenda imádságait. Ezek az imádságok fordított helyzetbe készültek: az epistolákhoz nyujtanak oltári kollektaimádságot, az evangéliumokhoz rövid prédikáció utáni imádságokat. Mi viszont az evangéliumokat olvassuk az oltár előtt és az epistolákról prédikálunk. A két imádság jellege lényegesen különböző: a kollektát a tömörség, a rövidség jellemzi, — a másikat pedig az igehirdetés utáni homiletikai imádság stílusa. Ezért csak változtatással cserélhetők fel. De még így is áldott segítséget nyujtanak a liturgusnak és az igehirdetőnek ebben az évben.

Vízkereszt után 4. vasárnap.

Mindenható, szent Isten! Add nekünk az erőnek, szeretetnek és józanságnak lelkét, hogy mi szentül éljünk és örvendezve tegyünk bizonyoságot Rólad a világnak, a mi Urunk Jézus Krisztus által. Ámen.

Hálát adunk Neked, Urunk Jézus Krisztus, hogy egykor bátorítottad a félénk tanítványokat és azt parancsoltad, hogy bízzanak. Kérünk Téged, nevelj minket igaz tanítványaiddá s add, el ne felejtsük, hogy noha e világban nyomorúságunk van, mégis bízhatunk, mert Te meggyőzted a világot. Segíts rajtunk és add, hogy mindenben Isten szolgálainak bizonyuljunk; sok türemsben, nyomorúságban, szükségben, szorongatásban. Tisztítsd meg szívünket és lelkiismeretünket szent véreddel és add nekünk azt a békességet, amit nem tud adni a világ. Te, Urunk, aki az Atyával és Szen Lélekkel együtt élsz és uralkodol örökkön örökké! Ámen.

Hetvened vasárnap.

Irgalmas Isten, szerető mennyei Atyánk! Áldj meg minket kegyelmeddel, hogy megérezzük a Te Fiaid feltámadásának erejét és az Ő szenvedésében való részesülésünket úgy, hogy hitből megigazítatva minden nap törekedjünk afelé a cél felé, amelyet Te tűztél eléink: az üdvösségre a Te országodban. A mi Urunk Jézus Krisztus által. Ámen.

Urunk Jézus Krisztusunknak Atyja! Hálát adunk Neked, hogy minket a Te szolgálatodba elhívtál. Könyörgünk Hozzád, vezess minket, hogy mindenek előtt a Te országodat és annak igazságát keressük. Gyomlálj ki a szívünkől mindent, ami minket ehhez a mulandó világhoz köt. Taníts minket, hogy alázatosan kövessük parancsolataidat és megmaradjunk a Te úton. Segíts minket, hogy ne keressük az emberek köszönetét, hanem a Te kiérdemelhetetlen kegyelmedben bízzunk és csendben teljesítsük köteleységünket. A Te szerető Fiaid, Jézus Krisztus által. Ámen.

Hatvanad vasárnap.

Könyörülő Istenünk! Add nekünk a Te kegyelmedet, hogy igéd igazán hirdettség és mi örömmel hallgassuk azt, megmaradjunk benne. alázatosan elfogadjuk tanítást, feddésül és vigasztalást s így felkészüljünk minden jóselekedetre. A mi Urunk Jézus Krisztus által. Ámen.

Úristen Mennyei Atyánk! Kérünk Téged, könyörülj rajtunk,

küldj munkásokat a Te aratásodba, mert az aratni való sok s a munkás kevés. Add, hogy alázatosan hallgassuk a Te igédet, amit a Te szolgálád hirdetnek nekünk. Taníts minket hűséges munka végzésére, mindenekelőtt saját szívünk szántóföldjén, hogy abba igéd magvát vessük s azt esendességben és engedelmisségben befogadjuk és elkerüljük ítéletedet, amely éri mindazokat, akik a Te igédet semmibe veszik. Oh add, hogy inkább elnyerhessük kegyelmed jutalmát, amit azoknak ígértél, akik parancsolataidat megeselekszik. Ami Urunk Jézus Krisztus által. Ámen. Finnből: *Joób Olivér.*

Igehirdető műhelye

Homiletikai útmutatások

Budaker Oszkár és dr. Karner Károly közös munkálataival is, — amelyet az egyes homiletikai munkaközösségek előre megkaptak —, szeretnénk segítségére lenni az igehirdetőknek.

Vízker. u. 4. vas. 2. Tim. 1, 7—10.

A Vízkereszt utáni időszak végén összefoglalatlan áll előttünk *Istennek a Jézus Krisztusban megjelent hatalma.*

1. A halál eltörlése, az élet halhatatlansága („el nem múló élet“ értelmében) világosságra hozatala annak a meg nem érdemelt kegyelemnek a megvalósulása, amelyet Isten öröktől fogva elkészített (9—10. v.);

2. birtokába nem félelemnek, hanem erőnek, szeretetnek és (a rajongással ellentétes) józanságnak a Lelke helyezi az embert (7. v.);

3. ettől vezérelve nem szégyeli az Úr biztonyságtételét, sem szolgálójának szenvedését, hanem kész annak vállalására.

Hetvened vas. Fil. 3, 7—14.

A böjtelő időszaka (Hetvened-Ötvened) mintegy közbevetett lélekzetvétel ideje a Vízkereszt u. idő és Böjt között, és a Vízkereszt utáni időszakban Krisztus dicsőségéről szerzett benyomás elmélyítésére, feldolgozására szolgál.

Amit Jézus Krisztus jelent a számunkra, így foglalható össze: *van Istentől való igazságunk a Krisztusban való hit által!*

1. Minden önigazságra való törekvés szemét (értéktelen), sőt kár (káros), mert csak akadályá Jézus Krisztus ismeretének;

2. ebbe az ismeretbe, amely *egy új élet valóságát* jelenti, egyre inkább bele kell nőni és átélni, megtapasztalni Krisztus fellámadásának életújító erejét, a szenvedéseivel való közösséggel, amelyet vértanúság esetén is követ a fellámadásban való részesülés (10—11. v. A 11. v. nem Pál bizonytalankodásáról szól a fellámadás tekintetében, hanem csak arra utal, hogy az ember nem biztosíthatja azt magának!);

3. Krisztusban kötöttség erőteljesen dinamikus természetű, igyekezés a „tökéletességre“, a jutalomra. Alapja a megragadtalás Krisztus részéről. Ezért nem lehet itt szó önmegváltásról, ami már az előzőkből is következik (12—14).

Hatvanad vas. 2. Tim. 3, 10—4, 5.

Szükséges az ige hirdetése alkalmas és alkalmatlan időben! (4, 2.)

1. Bölcsé lesz az üdvösségre és eligazít az élet követelményei között (3, 15—17);

2. megerősít a megpróbáltatások között (3, 10—13);

3. útjelző az utolsó idők tévelygései között (4, 3—5).

Budaker Oszkár és dr. Karner Károly.

Vizkereszt után 4. vasárnap

Szószerki ige: II. Tim. 1, 7—10.

Oltári ige: Máté 14, 22—36.

AZ ALAPIGE MAGYARÁZATA. A II. Tim. Pál apostolnak időrendben utolsóinak ránkmaradt levele. Az Efézusban lévő Timóteusnak írja második római fogságából, melyből nem is szabadult ki. Maga is számol a vértanúsággal. Leveleiben főleg a helyes lelki alapállást jelöli meg, melyet Timóteusnak a gyülekezetek pásztoralásában és a missziói munkában el kell foglalnia.

7. v. Deilia = félenkség, gyávaság. Menge: Verzagtheit (csüggedés). Józanság: szófronizmus = higgadság, meggonoltság, fegyelem. 8. v. Bizonyágtétel: martíria a Jézus Krisztus által tett és a róla teendő bizonyágtétel értelmében. Desmion = fogoly, Pál fogságára utal. Együtt szenved = szünkakopatheó. T. i. Jézussal és Pállal együtt. 9. v. Végzés: Protheisz = elhatározás, szándék. Az Isten szuverenitását megvilágító predestináció gondolata jut itt kifejezésre, de persze ez nem a kálvini kettős predestináció. Örök időknél előtte = a mostani ajón előtt. 10. v. Megjelenés: epifanea. (Az epifánia utáni időben vagyunk!) Eltöröl: katango = hatalyon kívül helyez. Luther: die Macht hat genommen. Halhatatlanság: aftharzia = romolhatatlanság, tehát nem az I. Tim. 6, 16-ban szereplő athanazia. Luther: ein unvergänglich Wesen. (V. ö. Ján. 11, 26.)

AZ ALAPIGE IRÁNYA. Akit Isten kegyelme tanítványul hívott el, szenvedés árán is félelem nélkül tegyen bizonyágot a neki megjelent halál-győző Krisztusról.

AZ ALAPIGE MAI MONDANIVALÓJA. A vasárnap jellege is arra figyelmeztet, hogy Krisztus megjelenése a fő, tehát ne Pált vagy Timóteust állítsuk a középpontba az igehirdetésben.

1. Isten Szentlelkét adta nekünk. Ennek egyik legszembeütőbb következménye az, hogy megszűnik a félelem és gyávaság. (Lásd a tanítványokat pünkösöd előtt és után.) A félelem kiváltója rendszerint existenciális ok: halál, szenvedés, bűnleplezés, ítélet. A félelem felfedi a bálványokat, Isten Szentlelkével existenciális kérdéseinket rendezte, bálványainkat pedig összetörte. Szószerkeink alati bőven vannak félelmes szívű emberek, de ezeket ne ú. n. reakciós kiállásra buzdítsuk, mert itt egészen másról van szó: a mi Urunk bizonyágtételéről, azaz a vérig menő missziói szolgálatról. Ha Jézus nem szégyellte rólam bizonyágot tenni (I. Tim. 6, 13), pedig ez éppen kereszt-halálával történt, miért szégyenleném én őt? (Mk. 8, 38; Róm. 1, 16.) Sokféle szenvedés van az ember életében. Itt olyan szenvedésről van szó, mely kizárólag az evangéliomért történik. Csak ezt lehet igazán félelem nélkül boldogan vállalni. (I. Pét. 4, 12—16.) Együtt: ez a szenvedés egybekötő ereje. (I. Pét. 5, 9.) Semmiképpen ne feledjük, hogy a félelem nélküli, vérig menő bizonyágtétel kötelezése és kiváltsága elsősorban az ige hirdetőinek szól. Elsősorban a magunk számára könyörögjünk Szentlélekért.

2. A félelem nélküli, bizonyágtévő életnek forrása az evangéliom. Ennek rendszeres hirdetésében és hallgatásában aktualizálódik Krisztus megjelenése, ezzel Isten időelőtti, örök elvégzett hívása. A mindennapi munkában kétségek, hangulatok és nyomorúságok között bukdácsoló ember tekintetét ez az ige a diadalmas Krisztusra emeli. (A vasárnap evangéliumi igéje.) Halált győző, életet adó hatalma megjelenti Istennek öröktől fogva elkészített, meg nem érdemelt kegyelmét és a szédítő távlatok mellett minden semmivé törpül. A bizonyágtévésnek nemcsak forrása, hanem tartalma is az evangéliom. Megint az ige hirdetőjének szól elsősorban, hogy ennek az igének az alapján is evangéliomot hirdessen. A cél tehát az, hogy a hallgatók számára most aktualizálódjék az Üdvözítő halált győző, életet adó hatalma.

Vázlat: Mit jelent a tanítványok Krisztus megjelenése? 1. Nem fél. 2. Nem szégyenli az evangéliomot. 3. Kegyelemből él. Vagy: Jézus megjele-

nése diadalt jelent 1. életromboló erőkn, 2. bennem (kegyelem, megtartás, elhívás), 3. rajtam keresztül (bizonyáglétel).

A vasárnap jellege: Krisztus, mint a külső nagy világban pusztító erők legyőzője mutatja meg dicsőségét; — van hatalma, hogy megtartásáért minden veszedelemben. Evangélium és epistola több ponton összecseng.
Ének: 260, 264. Csanádi munkaközösség.

Hetvened vasárnap

Oltári ige: Lukács 17, 7—10.

Szószei ige: Fil. 3, 7—14.

AZ ALAPIGE MAGYARÁZATA. 7. v. „zénia“ = kár, detrimentum, Schade, Megtérés ott van, ahol az ember szembefordul muljával és azt meggyüli.

8. v. „most is“. A bűnbánattartás nem csak egy múló pillanat volt Pálnál. Amit bűnnek ismert meg életében a damaszkuszi úton, azt élete végéig bűnnek látta. Ahol Jézus Krisztus által jut valaki bűnbánatra, mindig így történik. Ahol azonban csak egy megdöbbentő élmény, egy összeomlás, vagy egy katasztrófa idézi elő a bűnbánatot, ott az idővel elmúlik.

8. v. „szkübaia“ = szemét, excrementum. Olyan, mint az okádás, amibe az ember nem tér vissza. (II. Péter 2, 22.) Jézus Krisztust csak úgy lehet megtartani, ha tudjuk, hogy mi az, amit miatta kárnak és szemétnak kell félni életünkben. Zakeus pl. szemétnak tartotta Jézus gazdagsága megtartásáért a vagyonát és kisöpörte életéből. Pál magabiztos vallási fanatizmusát tartotta szemétnak, mert elhomályosította szemét Krisztus gazdagságának felismerésére.

9. v. Az igaz (*dikaos*) ember ellentéte a Bibliában az istentelen ember. Az az ember, akinek lehetnek vallásos elvei, de nincs élő Istene. Távol van tőle. — „Nincs igazságom“ = nem mentegethetem magam Isten előtt semmivel, neki van igaza. Nem érvelek, mert már tudom, hogy érveim nem számítanak semmit. — „Van Istentől való igazságom a hit alapján“ = Isten lehajolt hozzám a Jézus Krisztusban, kiragadott önhittségemből. Most már övé vagyok, ő pedig az enyém. Van Istenem, hihetek benne és engedelmelkedhetek néki.

10. v. *gnónai* = megismerni, személyes kapcsolatba kerülni. A házassági kapcsolatot is „ismerés“-nek nevezi a Biblia (Máté 1, 25). Itt tehát olyan megismerésről van szó, amely közösséget teremt az élő Jézus Krisztussal. Fordítva is áll. A Jézus Krisztussal való kapcsolat az ő gazdagságának újabb és újabb megismerése.

AZ ALAPIGE IRÁNYA. *Jézus Krisztus azért ragadja meg az embert, hogy megutáltassa vele hitetlen öngazságát és hitet adva megismertesse feltámadásának erejét, képessé tegye keresztihordozásra és a visszatérni akaró, megítélt mult kísértéséinek legyőzésére.*

AZ ALAPIGE MAI MONDANIVALÓJÁ. 1. Itt egy olyan embert látunk, aki az élő Isten elől el akart menekülni. A farizeusi vallásosság, a tradíciók bálványozása és az izzó gyűlölet rejtékébe húzódott. Nem sikerült elrejtőznie. A fellámadott Jézus Krisztusban utána nyúlt Isten és megragadta. Jézus Krisztus ma is él, most is azért keres szavával, hogy megragadjon.

2. Itt egy olyan embert látunk, aki ismeri saját tökéletlenségét, de ezekkel nem mentegeti magát. Van benne igyekezet, akaraterő, tettekkészség, céltudatosság. Jézus Krisztus azért akar ma is megragadni, hogy kiragadjon tehetetlenségünkől és helyes irányt szabjon az aktív élet számára.

3. Csak a Jézus Krisztus által megragadott ember látja mi a szemét és kár életében. Jézus Krisztus nélkül mi sem látjuk, hogy mennyi hamisság van keresztényiségünkben és nem tudjuk azokat utálni.

4. Jézus Krisztus, mikor megragad bennünket, nemcsak elvenni akarja azt, ami ott áll közöttünk és Isten között, hanem adni is akar. Hitet akar

adni. Hit nélkül csak kietlen nihilizmusha, csömörbe esnénk, látva sok bűnünket és azt, hogy miként ítéli meg és miként pellengérezi ki ma ezeket Isten.

5. A Jézus Krisztus által megragadott ember hite mindig megismerés is. Újra és újra kell megtapasztalnunk azt, hogy Jézus Krisztus él és erejét a mi erőtlenségünk által is meg tudja bizonyítani. A feltámadás ereje abban is megmutatkozik, hogy vállalni tudjuk érte a keresztest, a szenvedést. Ma bűneink büntetése miatt sok a szenvedés. Ezt a szenvedést keresztként tudjuk felvenni, ha élő Jézusunk van, de elvélhetetlen sorsnak, igazságtalan katasztrófának tartjuk, ha nem vele élünk.

6. Akit Jézus Krisztus megragad, az tudatában van annak, hogy amíg el nem éri a tökéletességet, a test feltámadását, addig nincs befejezett nyugalmi állapotban. Nem perfekt. Állandóan harcolnia kell, mert multja él és kísérti. Ebben a kísértésben azonban győzhet Jézussal. Nem hiábavaló a küzdelem, ha céltudatosan szolgálunk annak, aki harcra hívott.

Győri munkaközösség.

Hatvanad vasárnap

Szószeiki ige: II. Tim. 3, 10—4, 5.

Oltári ige: Máté 9, 36—10, 15.

AZ ALAPIGE MAGYARAZATA: Pál az ő halálos kimenetelű fogságából ír munkatársának, s a maga területén utódjának a közös szolgálatról. Háttér: a Krisztusért való szenvedés, amiből akkor úgy látszik mindkettőjüknek kijutott. Az a terület, amelyiken Timotheus munkálkodik, volt a tanuja 20 évvel ezelőtti a Pál megköveztetésének és más szenvedésének. (Antiochia: Csel. 13, 45; 50. Ikonium: Csel. 14, 2; 5. Listra: Csel. 14, 19.) Mindezt Timotheus mint odavaló jól tudta Pálról. Szolgálatában irányelvvül is választotta, amihez tartotta magát (prékolouthésás). Ez a szenvedés nem kivételes eset, hanem azoknál, akik a hitben következesek, általános. (12. v., v. ö. Máté 16, 24, János 15, 20.) Ennek oka a gonosznak mindjobban való növekedése, ami az eschatológiának lényeges eleme. (14. v.) A gonosznak az elhatalmasodása sokat megléveszt.

Itt kapcsolódik be az „Írások” jelentősége. Üdvösségrevívó szerepük van, de csak ha Krisztus-hittel párosul ismeretük. E nélkül lepel borítja őket. (II. Kor. 3, 15—16.) Elvászthatatlan ettől az „Írások” jelentősége az e világi életre. A jócselekedetekre való felkészítettség alatt az a belső készség értendő elsősorban, amelyet a hit terem meg. (17. v.)

Az „Írások” alapján áll Timotheus szolgálata. Ebben teljes „bevetésre” van szükség. Nincs alkalmas és alkalmatlan, megfelelő vagy meg nem felelő idő és mód. A végakarattal kinyilvánító Pál erre Timotheust szinte esküvel kötelezi (a diamartauramai fordítására igen gyenge a „kérlek”), és az Úr előtt leendő számadás felelmettségére emlékezteti.

Az egész szakasz mögött ott van a gnosztikus-veszély. A szellemeskedő spekuláció kíváncsabb a fűnek, mint az „egészséges tudomány”, amely az embert büneiben Isten ítélete alá állítja. (I. Tim. 1, 10.)

AZ ALAPIGE IRÁNYA: Az „Írások” alapján álló *igehirdetői szolgálatra* etengedhetetlenül szükség van. Ezt minden vonatkozásában gyakorolni kell. *Benne még a szükségképpen vele járó szenvedések se jelentenek akadályt!*

AZ ALAIGE MAI MONDANIVALÓJA: Az ige így az igehirdetőknak szól. Helyes is, ha az ige mindig elsősorban nekünk szól. A prédikációban azonban mégis a gyülekezethez szólóan kell ezt elmondanunk. Két kapcsolópont kínálkozik: 1. Az igehirdetői szolgálat hordozója a gyülekezet egésze. 2. A maga hatáskörében minden hívő kötelezett arra, hogy hirdesse az evangéliomot.

Isten iránti hálával látlassuk meg, mit jelent az, hogy a gyülekezetlé a Lélektől ihletett írás. Gyermekkorunktól fogva tanítottak az Írásra. Isten személyesen is rábízta az övéire az ígét. Van a gyülekezetben igehirdetői szolgálat. Mind felelősek vagyunk érte. Mit teszünk, hogy annak áldása minél

szélesebb körben megmutatkozzon? Imádkozunk-e érte úgy, ahogy kellene? Miféle anyagi áldozatokat hozunk meg azért, hogy az ígét minél többen hallják közel és távol? Szólunk-e alkalmas és alkalmatlan időben Arról, ki nekünk üdvösség, élet?

Isten az üdvösséget elsősorban az igében adja, Bűnbocsánatáról igéjéből szerezhetsz magadnak bizonyosságot. Hinni annyi, mint ráhagyatkozni Istenre, aki az igében szól.

A cselekedeteid is csak akkor lesznek igazán jócselekedetek, ha azok hitből és az igéből fakadnak. Egyébként, ha megvizsgálod a tetteidet, igen tisztálatalan indítékokat találsz azok mögött. A hitben, az ige állal, teremti meg Isten bennünk azt a készséget, amely nélkül nincs jót cselekvés.

Ha a gonoszság megsokasodik körülötled s a sötét szorongat, Isten az ő igéjével üdíti fel lankadt hitedet. Tudtadra adja, hogy mindennek azért kell így történnie, mert ez az ő végzése a világ felől. Megmutatja, hogy ez a szenvedés csak ideigvaló, az idők vajudása, amelyből új ég és új föld támad azoknak, akik hitükben állhatatosak maradnak.

Egyre ne számíts, hogy Isten e világ módján kedveskedik neked. Épp az az ige, ami nagyon ellenodra van. Erre van neked szükséged! Elég sok hízelkedő beszéd csiklandozza a füledet. Ne népszerű, hanem Isten-szerű jgehirdetést várj! Azért imádkozzál, hogy akik az ígét hirdetik neked, ne emberek, hanem az Isten tetszését keressék.

Isten összetör, hogy felemelhessen, megöl, hogy megeleveníthessen. Járulj hozzá az ígét elfogadó hittel ahhoz az ő munkájához, amellyel meg akar menteni magának!

Vázlat: Szükséges az igehirdetés alkalmas és alkalmatlan időben: 1. esz-közli üdvösségünket; 2. készre tesz a jót cselekvésre; 3. megerősíti a szenvedések között; 4. józanná tesz a magunk és a körülményeink megítélésében.

Enek: 255.

Kemenesaljai munkaközösség.

Gyalog István †

A tolna-baranya-somogyi egyházmegye egy év leforgása alatt két esperesét veszítette el. Az év elején elhunyt Dörmer Frigyes alesperest október végén esperestársra, Gyalog István főesperes követte.

Az egyházmegyét szervező szénicei Bárány György gyülekezete, Sárszentlőrinc volt a szülőfaluja, ahol 1880 augusztus 6-án született. Középkiskoláit Bonyhádon és Sopronban végezte, a teológiát Sopronban látogatta, majd Greifswaldban fejezte be, 1902-ben Sopronban avatták lelkésszé. Mint segéd-lelkész Pápán, Nemesdömölkön, Pakson fordult meg, majd Balfra került mint helyettes lelkész. Mint rendes lelkész Nagyvázasnyban, Balfon s 1912 óta nyugalomba vonulásáig Kétyen működött. Több egyházi tisztség viselése után a tolna-baranya-somogyi egyházmegye 1931-ben alesperesévé, majd 1936-ban főesperesévé választotta meg, mely utóbbi tisztségéről betegsége miatt 1940-ben mondott le.

Tanásiban érte az Úr hazahívó szava s a hosszabb ideje betegeskedő fáradt vándort 1949 október 24-én Bonyhádon kísérték el az egyházmegye esperesei, szülőfalujának küldöttsége és sokan mások utolsó nyugvóhelyére.

Az egyházmegye benné egyik leghűségesebb, tehetségesebb munkását veszítette el. Mély hitű, világos felépítésű beszédeiről a Lelkipásztor régebbi hasábjai is tanuskodnak. Sok megpróbáltatásban volt része. Gyülekezete, melyben legtovább működött, a nagynémet agitáció egyik gócpontjává lett a kívülről jövő propaganda által, melyet az ő hűségesebb lelkipásztori munkája sem tudott hatálytalaná tenni. Talán ezek a osalódások és küzdelmek is hozzájárultak egészségének aláadásához. Boldogok, akik az Úrban halnak meg... megnyugosznak az ő fáradságuktól... Aki győz, örökségül nyer mindent.

Büki Jenő.

Dogmatika a lelkész dolgozószobájában

D. Dr. Pröhle Károly „A hit világa“ c. dogmatikájáról van szó. Talán különösnek látszik, hogy csak most, másfél évvel megjelenése után, szól róla részletesebben a „Lelkipásztor“. Mégis van ennek értelme. Közvetlenül a mű megjelenése után az ismertetésnek csak az lehetett volna a célja, hogy felhívja a figyelmet páratlan értékeire, és így két kézzel nyúljanak utána a lelkészek. Ha most szólunk róla, a meggazdagodás tapasztalatai alapján tehetünk bizonyítást róla, hogy milyen drága ajándékot kaptunk.

Ilyen bizonyúságtevés akar lenni ez a cikk. Bizonyúságtevés és nem részletes ismertetés, sem pedig tudományos értékelés. De magától értetődik, hogy amikor hálás szívvel elmondjuk, hogy milyen segítséget kaptunk mint gyakorló lelkészek munkánkhoz az Úr agg szolgájától, akkor ebben benne van meghajlásunk a tudós professzor előtt is, akinek tudásán érlelt a Szentlélek érett gyümölcsöket a lelkipásztorok számára.

Nemcsak ezeknek írta munkáját. A keresztyén hitért folyó existenciális harcnak és a hit ébredésének idején segítségére kíván lenni az egyház minden művelt tagjának, hogy irányt mutasson, öntudatot erősítsen és útjelzőket állítson az eltévelyedés ellen. Mégis elsősorban az ige szolgáit gondolja könyve olvasóiként. Abban a reményben köszönti őket, hogy „ha elfogulatlanul mélyednek el a könyv tartalmába, még szívesebben, tisztábban és erővel teljesebben hirdetik a Krisztus evangéliumát, melynek vigasztaló és életújító hatalmára sohasem volt nagyobb szüksége az embereknek, a népeknek, a világnak, mint napjainkban“ (VIII l.).

„Még szívesebben, tisztábban és erővel teljesebben!“ Nemcsak óhajnak, hanem az égető szükségből fakadó prófétai követelésnek is a szavai ezek. És hogy milyen hathatós segítséget nyújt a könyv ahhoz, hogy ez a követelés lelkipásztori szolgálatunkban megvalósulhasson, erre szeretnék az alábbiakban reámutatni.

1. Még szívesebben kell szolgálnunk! Sok minden laikuszthat és szegheti kedvünket. De egyik főbajunk, hogy a súlyos követelményekkel szemben, amelyekbe a régi kérdéseket újból fellobbantó és újakat bőven szülő mai korban beleütközünk, nem vagyunk eléggé felkészülve. Izzanak a világnézeti kérdések. Problémákat vet fel az örvendetes ébredés és valósággal egyházunk jellegének megmaradása függ attól, hogy tiszta látásra jussanak a lelkek pl. a törvény és az evangélium, a megigazulás, a hit és cselekedetek stb. kérdéseiben. Spiritiszták, az okkultizmussal kacérkodó szekták a halál utáni élet igazató problémáival tartják feszültségben a felajzott kedélyeket. Hatalmas ökumenikus megmozdulás követel megértést a keresztyén egység fenséges gondolata iránt és mégis hűséget hitvallásunk igazsága iránt. Szinte vég nélkül folytathatók a kérdések felsorolását, amelyek között el kell igazodnunk és a gondjainkra bízottakat is eligazítanunk. Milyen tanácstalanul és ingatagon is állunk szemben akárhányszor a ránkzuhanó, sokszor gyötrődő lelkekből felénkcsíró kérdésekkel, amelyeket olyan találóan így foglal össze Pröhle: „Micsoda a keresztyénség? Ha annyiféle keresztyénség van, melyik az igazi? ...

A keresztyénség is csupán egy a különféle emberi lehetőségek, a különféle világ- és életfelfogások között, — vagy mindennél több és más? Mire alapítja a keresztyénség a maga abszolút igényét?... Mi a keresztyénség mondanivalója emberi létünk ama nagy kérdéseire, amelyek évezredek óta mozgatják, gyötrik a lelkeket és mennyire helytálló a mondanivalója?... Kicsoda, micsoda az a Jézus Krisztus, akit a keresztyénség Megváltónak, Üdvözítőnek tisztel és hirdet?... Valóban benne találjuk meg egyszerre az emberi lét nagy kérdésének, az Istenre vonatkozó még nagyobb kérdésnek végleges és igaz megoldását?... És ha elfogadjuk ezt a megoldást, micsoda következménnyel jár ez egész életünkre, gondolkodásunkra?“ (2—3. l.) Valóban szédítő tömege a kérdéseknek! De a ma emberének különösen az elevenjébe hasító kérdéseknek!

Nem szólhatunk részletesen arról, hogyan igazít el közöttük Pröhle dogmatikája. De eligazít! Kristálytisztán kifejti előttünk, hogy „a megfeszített Krisztus... Istennek hatalma és Istennek bölcsessége, tehát bölcsesség is a «hivatalosoknak», azoknak, akik Isten kegyelmének hívó szavára hallgatva megtapasztalták annak életújító, üdvözítő hatalmát“ (23. l.), és hogy „a keresztyén igazság, a szent Isten igéje a fölébresztett lelkiismeret útján győz meg bennünket a maga igazságáról“ (77—78. l.). A lelkiismeret felébresztésének szolgálatát azután ugyanez hatáson végzi maga a dogmatika is, amikor valósággal megrázó módon fejti ki részletesen azt az igazságot, hogy „a bűn mindenekelőtt Istenhez való viszonyunk megromlása... ezen viszonyunk megromlása szükségképpen maga után vonja létünk, életünk többi viszonyainak, emberi lényünk egész szerkezetének megromlását.“ (188. l.)

Miután pedig kérelhetetlenül meggyőz „az önmegváltás lehetlenségéről“ (207. kk. l.), a Jézus Krisztusban lett váltságot ragyogtatja fel lenyűgöző módon (211—256. l.). Keresztyén hitünk központi tartalmának a tekintetében is mennyi kérdés szokott bizonytalanná tenni bennünket! Csak a meghatottság hangján mondhatnak köszönetet Pröhlének azok, akik ilyen kérdésekre megkapták a feleletet könyvének ebben a talán legmelegebben megírt és az Isten- és Krisztus-imádás érzéseitől szinte érzékelhetően átszótt részében.

Megkapjuk a feleletet a váltságműről szóló fejezetektől szükségképpen támasztott ilyen kérdésekre is: „Mikép válik a megváltás egyszeri ténye a mindenkori jelenben, a mi lelkivilágunkban is hatóvá? Mikép válik lehetővé, hogy a megváltó kegyelmet valósággal elsajátítsuk?“ (257. l.) A kegyelmi eszközökről, az anyaszentegyházról és a megváltó kegyelem valóságáról szóló fejezetek (257—332. l.) a mellett, hogy általánosságban is tiszta tájékoztatást nyújtanak a kegyelmi eszközöknek és az egyháznak ma különösen időszerű kérdéskomplexumában, olyan súlyos kérdéseken is elsegítenek a tisztánlátáshoz, amilyenek pl. a gyermekkereszttség és vele kapcsolatban a konfirmáció (267—280. l.), az egyetemes papság és az egyházi hivatal (288—292. l.), a Krisztus anyaszentegyházának egysége és a történeti egyházak többsége (293—297. l.), újjászületés, megtérés, megszentelés, synergismus, praedestinatio, előrehaladás a keresztyén életben (306—332. l.). A gyakorló lelkészek nagvön jól tudják, hogy

itt nem elméleti kérdésekről van szó, hanem olyanokról, amelyek ma ott forrnak számtalan ember lelkében és amelyek nemcsak egyeseknek, hanem gyülekezeteknek a békéjét is feldűlják, ha tanáctalanság velük szemben a pásztor is. Itt kaphat tanácsot, sőt valósággal igehirdetési anyagot is számtalan prédikáció számára!

Végül kaphat eligazítást az eszchatológia kérdéseiben is. Ezek sem pusztán agyszülemények. Bizony úgy van, hogy „az ember tudni-vágyása sokszor forró hévvel fordul a jövő felé, különösen a végső jövő felé. Tudni szeretné, mi lesz az egyes ember, mi lesz az emberiség, a világ végső sorsa“ (335. l.). És melyik lelkipásztor nem találta volna magát még szemben olyan hívével, akinek különösen az ember végső sorsának a kérdése életének egy-egy gyásztól sújtott válságos szakában a kérdések kérdésevé vált? Milyen megnyugvás lehet ilyenkor a számára, ha a kezében lévő dogmatika alapján van szilárd álláspontja pl. a lélek halhatatlansága, a spiritizmus (338—341. l.), a halál és feltámadás közé eső állapot (349—350. l.), a halottakért való imádkozás (356) kérdéseiben, amelyek sokszor az eszük bomlasztásáig foglalkoztatnak embereket!

Csak nagyonis hiányos vázlatossággal nyújthattunk áttekintést arról, milyen kincsekre bukkanunk a mi dogmatikánkban. De talán ennyi is elég annak megerősítésére, hogy nem túloztunk akkor, amikor kijelentettük, hogy ez a dogmatika segítség ahhoz, hogy még szívesebben végezzük szolgálatunkat. Legalább is abban a vonatkozásban, hogy szilárd talajt ad alánk a kedvetlenséget és esüggedést támasztó sok bizonytalankodásunkban és tanáctalanságunkban.

2. Amit elmondottunk, abból már következik, hogy a tanultak hatása alatt *tisztább* és határozottabb lesz mondanivalónk is, amikor hirdetjük a Krisztus evangéliumát a szószéken, a hittanórákon és úton-útfélen pásztori beszélgetésekben. Pedig emberi oldalról nézve ezen fordul meg minden. A dogmatika 261. lapján ezt olvassuk: „Az apostolok kora után a keresztyénség csak addig maradt valójában eleven élő, ameddig az evangélium élő szóként hangzott az egyház szolgáinak és híveinek ajkán. Ha az evangéliumnak élő szóval hirdetése elhallgat, a keresztyénség fönn tarthatja magát mint életforma, de nem mint eleven élet és a Szentírás is fönnmaradhat, de csak mint tiszteletreméltó ereklye, mint a szántóföldben rejlő kincs, várva, míg megtalálja valaki az evangéliumot.“ Amikor pedig itt az élő szóként hangzó evangélium jelentőségéről van szó, világos, hogy azt minden vonatkozásában és minden részletkérdésében helyesen értelmezzettnak kell feltételeznünk. Torzítottan és bizonytalanul hangzó evangélium nyomán csak torz és bizonytalanuló keresztyénség támadhat. Ebből pedig igazán gyógyító erő nem áradhat a világba! Ha tehát tudatában vagyunk felelősségünknek ezzel a világgal szemben, akkor már ebből a szempontból sem becsülhetjük meg eléggé azt a dogmatikát, amely könyvek egész sorát pótolva elsegít arra, hogy a tisztán megértett és tisztán hirdetett evangéliumot vigyük az öntudatlanul is erre váró embereknek.

3. A tisztán és erővel hirdetett evangéliumot! Erővel pedig akkor hirdetjük az evangéliumot, ha legelőször is bennünket hódított meg és *hittel* szorítjuk szívünkre. Pröhle az egész lutheri keresz-

tyénségről mondja: „Az evangéliumi krisztushitre, a szív és a lélek bensőségére való központosulása érteti meg velünk azt, hogy ha a lutheri keresztyénségben ellankad vagy kimerül a hit belső ereje, akkor a keresztyénségnek egyik típusa sem mutat olyan szomorú képet, mint épen a lutheri keresztyénség és akkor, sajnos, már csak a corruptio optimi pessima (legnagyobb a romlás, ha a legjobb romlik) igazsága emlékeztet a lutheri keresztyénség — elveszett — kiváltságára“ (50 l.). Fokozottan áll ez a lutheri egyház hivatalos szolgálaira. Szomorú képet mutatnak, ha ellankad vagy kimerül bennük a hit belső ereje és ez leköti a szárnyát igehirdetésüknek is. Nos, Pröhle dogmatikájával abban is segítségére kíván lenni szolgatársainak, hogy igehirdetésük erővel szárnyaljon a hívek felé!

Jól tudjuk, hogy „egyedül Isten Szentlelte az, aki az igét a lelkekben hatóvá teszi és azt eszközlí, hogy az igét mint nekünk szóló isteni üzenetet valóban meghalljuk, elsajátítsuk s ezen a révén Isten megváltó kegyelmében részesüljünk“ (263. l.). Ebben a tekintetben sem élvezünk mi lelkészek kiváltságot. De az a dogmatika, amely művelőjéről azt vallja, hogy „mélységes ábítattal és hívó engedelmességgel merül el a Szentírás lélekihlette tartalmában s annak minden részét az isteni kinyilatkoztatás középpontjára vonatkoztatva veszi fel a maga személyes lelki életébe“ (63. l.), mint kifejtett, tiszta igé maga is hathatós eszközének bizonyulhat meg a Szentléleknek! És minden biztonnyal úgy van, hogy „a keresztyénség tanításával, a hit igazságaival való foglalkozásnak csak úgy van értelme és haszna, ha újra meg újra a hitnek ama nemes harcává élesedik, amelyben mindig nem csupán gondolkodó értelmünkkel, hanem egész valónkkal, egzisztenciálisan vagyunk érdekelve. Aki így vívja a harcot, ahogyan vívni kell, azt előbb-utóbb diadalra segíti az Úr kegyelme. 2. Tím. 2. 5.“ (15. l.) Azok között, akik ebben a dogmatikában hitre is szomjazva merülnek majd el, lesznek, akikben ez a fáradozásuk a hitnek diadalmasan vívott harcává élesedik! Ezért elsősorban ők maguk lesznek nagyon boldogok! De áldják majd őket mások is az immár erővel hangzó igehirdetésükért!

„Még szívesebben, tisztábban és erővel teljesebben hirdetni a Krisztus evangéliumát!“ — ehhez a célhoz akar közelebb vinni bennünket a mi egyetlen magyar dogmatikánk. Legyen érte hála és köszönet szerzőjének! És teljesítse be óhaját rajtunk keresztül a kegyelmes Isten!

Budaker Oszkár.

Csanádi munkaközösség: Zátonyi Pál, Bártfai Lajos, Marschalkó Gyula.

Győri munkaközösség: Bójtós Sándor, Kovács Géza, Szabó Gyula. Vezette és a kéziratot elkészítette: Benczur László.

Kemenesaljai munkaközösség: Bárány Gyula, Bánfi Béla, Kutas Elek. Vezette és a kéziratot írta: Szabó Lajos.

A MELE 1950 február hó 20—24. napjain Pilisligeten 5 napos szemináriumot tervez, segédlelkészek részére.

A szeminárium egyetlen tárgya: felkészülés az igehirdetésre mind elméletileg, mind gyakorlatilag. A munka módszere részben közös, részben kisebb csoportokban folyó, részben egyéni munka lesz. Kérjük előre segédlelkésztestvéreinket, készüljenek erre az ötnapos homiletikai szemináriumra. Részletes programot később kapnak.

Krisztus, egyház, szolgálat

1

Amikor az egyházzal beszélünk, köztünk a legelőbb különbséget tesznek kétféle egyház között. Régebben a „látható” és „láthatatlan” egyház közti különbségtétel volt az uralkodó. Lassan rájöttünk arra, hogy ez a különbségtétel sem nem biblikus, sem nem igazolható hívállásainkkal. De valamiféle különbséget a kétféle egyház közt mégis csak teszünk, ha mást nem, beszélünk az egyház „történelmi” és „lelki” „arcáról”, vagy beszélünk „közigazgatási” és „lelki” egyházzól.

Mindezek a különbségtételek lényegileg két gyökérre nyúlnak vissza.

Egyik valamilyen formában *Schleiermachers* az a híres meghatározása, amely szerint az egyház oly módon jön létre, hogy „az egyes újjászülöttek társulnak a rendszeres egymásra-halás és együttműködés érdekében”. Az újjászülötteknek ez a „társulása” mindenképen földi, szociológiai forma, melynek mint ilyennek kell, hogy legyen más szociológiai alakulatokhoz hasonló szervezete. Nálunk ebben a szociológiai struktúrában a közigazgatás nyomult homloktérbe, ezért a nagy hangsúly a „közigazgatási” vagy más névvel „hivatalos” egyházon.

A másik fontos gyökere ennek a gondolkodásnak az ú. n. *Hatch—Harnack*-féle elgondolás az őskeresztyén szervezetre vonatkozólag. Ez az elgondolás úgy gondolja, hogy az őskeresztyén gyülekezetekben eredetileg kettős rend volt. Egyik, a tulajdonképeni és primér rend, ill. „szervezet”: ez a gyülekezetek fölött állott s azokat egységbe foglalta. Ez a primér rend „karizmatikus” jellegű volt. Az apostolok, próféták, tanítók megbízásukat a nekik adott isteni kegyelem alapján nyerték el, közegyházi tekintélyük is a kézzelfogható és a gyülekezeti életben magukat megbízonyító kegyelmi ajándékon alapult. De ugyanakkor a gyülekezetben az adminisztratív jellegű szükségletek számára voltak nem karizmatikus jellegű tisztségek is, melyeknek betöltői gondoskodtak az adományok összegyűjtéséről és elosztásáról, az istentiszteleti helyek rendben tartásáról stb.: ezeknek a feladatoknak a megoldására a gyülekezetek (kül. az ú. n. pogány-keresztyén gyülekezetek) az ókori egyesületek módjára szervezkedtek. Amikor azután az első keresztyén nemzedék kihaltával a karizmatikus tisztségviselők is kihaltak és az entuziasmus sokszor magasra csapó lángjai elűltek, a gyülekezetekben lassanként az adminisztrációs feladatokat ellátó tisztségviselők, a „felügyelők” (görög szóval: episkópos-ok, a „püspökök”) kezébe ment át a gyülekezetek lelki vezetése is, kialakult a későbbi értelemben vett püspöki tisztség.

Könnnyű ebben az ú. n. *Hatch—Harnack*-féle elgondolásban felismerni azt az alapvetést, amely megkülönböztet az egyházban egy „lelki” és „adminisztrációs”, „közigazgatási” vonalat. Azok is, akik teológiai tanulmányaik során sohasem is hallottak erről az elgondolásról, valóságban ennek a sémának a kérései közt gondolkodnak, amikor különbséget tesznek „hivatalos”, vagy „közigazgatási” és „lelki” egyház között. Az újabb teológiai eszmélés felismerte ennek a különbségtételnek a helytelenségét is. E tekintetben különösen jelentőssé vált egy svéd teológusnak, *Linton*nak az 1932-ben megjelent könyve. De amíg ez a könyv inkább csak kritikát adott egy kialakult és akkor még szinte töretlen erővel uralkodó elmélet fölött, újabban a helytelennek felismert elmélet mögött lassanként kezdenek meg látszani az újszövetségi gyülekezet szerkezetének valóságos körvonalai. Ezeket kell a következő fejtegetések során röviden felvázolni.

Ennek során egy három évvel ezelőtti tanulmányunk a gondolatmenetét

követem, *Schweizer Eduard* (mainzi, ill. — amire e sorok napvilágot látnak, — legújában zürichi teológiai professzor) „Das Leben des Herrn in der Gemeinde und ihren Diensten“ (Zürich, 1946) c. könyvét.¹⁾

2

Az Újszövetség egyháza — s ez a konkrét gyülekezeteket jelenti — magát *Krisztus testének* ludja. Evvel a kifejezéssel azt a gyülekezet számára átélte valóságot jelölik meg, hogy az Egyház Úra Krisztus — ő az Úr Krisztus, — s hogy a gyülekezet — éppen úgy mint annak egyes tagjai „*Krisztusban*“ vannak, azaz Krisztuséi, neki nemcsak hatalmában vannak, hanem a Szentlélek által neki élnek, szolgálnak, életüket mindenestül ötle kapják és neki szánják oda.²⁾ A gyülekezet tehát mindenestül, *minden*, nemcsak „lelki“, hanem a szó szoros értelmében vett: minden, tehát pl. közigazgatási életmegnyilvánulásával is abban az Istenben hisz, aki „feltámasztotta a mi *Urunkat* a Jézust a halálból“ és pedig azt az Urat, „aki a mi bűneinkért halálra adatott és feltámasztatott a mi megigazulásunkért“ (Róm. 4, 24—25). Ez a meghalt, feltámadott és megdicsőült Krisztus az *egyetlen* Úr a gyülekezetben. Halálával „a szent helynek és amaz igazi sátornak a szolgája“ lett (Zsid. 8, 2), — ez a gyülekezetben az *egyetlen* igazi és lehetséges papiszolgálat.³⁾ De nemcsak ő az *egyetlen* igazi „főpap“, hanem tőle indul ki minden „szolgálat“ (diakonia) is a gyülekezetben: azért jött, hogy szolgáljon és életét adja váltságul sokakért (Máté 20, 28; v. ö. Luk. 22, 27). S ha ő az Úr a gyülekezetben s ha a gyülekezet neki teste, akkor a *gyülekezetben sem lehet más, mint „szolgálat“* és pedig olyan szolgálat, amely nemcsak példaképpen látja maga előtt a Mester szolgálatát, hanem olyan, *amelyben maga Krisztus szolgál* és amelyben tagjainak a szolgálatán keresztül Krisztus szolgálatát valósul állandóan. Ezért adja Krisztus a „békéltetés szolgálatát“ a gyülekezetben (II. Kor. 5, 18—21), ezért „szolgálato“ a kegyelmi ajándékok különféle nevei (I. Kor. 12, 5) s ebbe beletartoznak a „gyámolítások“ (tebát a segítő szeretet) és a „kormányzás“ is (I. Kor. 12, 28). Ezért az apostol sem mondhat magáról többet és nagyobbat, mint hogy „Krisztus szolgája“ — nem ennek a szónak mai lecsiszolt, frazíssá lett értelmében, hanem egészen konkrét, nyers és mindent vállaló formában (v. ö. pl. I. Kor. 4, 9—13). De ez a szolgálat egyáltalán, vagy helyesebben: *tisztára kegyelem*. Nem valakinek a vállalkozása a gyülekezetben, nem hivataltudatból, önként és szabadon választott vagy szolgálatkészségből vállalt „önkéntes“ szolgálat, hanem „adott kegyelem“ (Róm. 12, 3; 15, 15; I. Kor. 3, 10), amely szolgálatra „hív“ (v. ö. „elhívott“ apostol!), sőt kényszerít (I. Kor. 9, 16).

Csak így érthető meg, hogy az Újszövetség szerint maga Krisztus a „szolga“ (Róm. 15, 8), aki „szolgai formát öltött“ (Fil. 2, 7), de ugyancsak

1) A következő fejtegetések csak nagy általánosságban veszik alapul *Schweizer* egyikéknél nagyon tanulságos és alapos tanulmányozásra méltó könyvét, *Schweizer* könyvének azt az irányvonalát, amelyben halk elhárítás van a gyülekezeti szolgálatnak ú. n. „református“ vonala felé, csak megemlítem a nélkül, hogy reá részletesebben kitérni vagy vele vitába szállni akarnék.

2) „Az egyház a Krisztus teste“ képzethez v. ö. a svéd *Percy Ernst* (lundi docens) „Der Leib Christi“ c. 1942-ben megjelent igen tanulságos dolgozatát.

3) A „leiturgos“, ill. „leiturgia“ szavak, melyeket Zsid. 8, 2 és 6 Jézusnak a „szolgálatára“ alkalmaz, az ókori görög szóhasználat szerint megfelelne a mi magyar „hivatalnok“, ill. „hivatal“ fogalmainak. Jellemző, hogy az Újszövetség ezeket a szavakat az újszövetségi gyülekezetben végzett szolgálatra nem alkalmazza. Ez más szóval azt jelenti, hogy az újszövetségi gyülekezet nem ismer olyan „papi hivatalt“, ill. „papságot“, mint akár az ószövetségi gyülekezet, akár pedig a keresztényiségben a katolikus egyház.

Ő maga az „apostol“ (Zsid. 3, 1), a „tanító“ (Máté 23, 8; Ján. 13, 13), a „püspök“ és „pásztor“ (Zsid. 13, 20; I. Péter 2, 25; 5, 4), is. Mindezt a szolgálatot a gyülekezetben egyetlen és páratlan értelemben végzi Krisztus maga. És mégis, mikor ezt a szolgálatot végzi, — mert ki is végezhetné helyette vagy nélkül, vagy éppenséggel tőle függetlenül! — akkor ezt a szolgálatot a saját testén, a gyülekezeten keresztül végzi. Nem tolja félre a gyülekezetet, hanem a gyülekezetben szolgál oly módon, hogy ő „ad“ és „rendel“ apostolokat, prófétákat, tanítókat, evangélistákat stb. (I. Kor. 12, 28; Efez. 4, 11), akik ezt a szolgálatot az iránta való felelősségben kell hogy végezzék, úgy, hogy mindig Krisztusról, mint az Úrról, a gyülekezetenek és minden egyes hívőnek az Uráról tesznek tanubizonyságot. Ezt jelöli meg az Újszövetség nagyon különféle formákban úgy, hogy a gyülekezetben a szolgálat „a Szentlélek által“ történik (ismételten Csel.-ben, pl. 11, 28; 21, 11; 20, 22 stb.).

3

Az Újszövetség arról tanuskodik, hogy az Újszövetségben a „szolgálatok“nak igen különféle formái és nemei alakultak ki: apostolok, próféták, tanítók, evangélisták mind ebben a szolgálatban állanak s mellettük pl. I. Kor. 12, 28 sokat idézett igéje még a személytelenül megjelölt szolgálatoknak egész sorát említi meg. Ez azt mutatja, hogy az apostol Krisztus szolgálatát a gyülekezetben a legkülönfélébb formákban ismerle: úgy is, hogy azok egyes személyekhez vannak kötve, úgy is, hogy azok esetről esetre lépnek fel. A kérdés számunkra az, *hogyan rendeződnek a szolgálatok a gyülekezetben?*

Kiindulópontul hangsúlyozni kell, hogy „a gyülekezetben minden szolgálat rendezett, és pedig fölé- és alárendeltségben a gyülekezetbe beleilleszkedő szolgálat“ (Schweizer, id. h. 61. lap). Valóban Pál apostol nyomatékkal hangsúlyozza, hogy „Isten nem a rendtelenségnek az Istene“ (I. Kor. 14, 33), és figyelmezteti a gyülekezetet, hogy minden „ékesen és jó rendben“ legyen (I. Kor. 14, 33). Keményen harcol a gyülekezetekben a viszály, a visszavonás, a pártoskodás és mindennemű rendtelenség ellen (pl. II. Kor. 12, 20; I. Kor. 1, 11; 3, 3. Róm. 13, 13 stb.), viszont örömmel látja a gyülekezetben a jó rendet (Kol. 2, 5). Ha minderre figyelünk, akkor valóban látnivaló, hogy a gyülekezetben minden szolgálatnak „rendezettnek“ kell lennie.

Kérdés csak az, hogy vajon *mi ez a rend* és hogyan állapítható meg? Az egyháztörténet folyamán erre több felelet adódott.

Egyik az, hogy van a gyülekezetben olyan *isteni rend*, mely a földön járt Jézus rendelésén alapulván (az „apostoli successio“ révén) isteni akaratból folytatódik a gyülekezetben. Ennek a fellevésnek nemesak az a körülmény mond ellen, hogy az ilyen feltételezett isteni rendnek megfelelő hierarchia történetileg alakult ki az egyházban és isteninek minősített jogait visszafelé tekintve igyekezett az Újszövetségből igazolni. Még döntőbb ennél a felismerésnél az, hogy az apostolatus, melyen a successio apostolica alapul, egyszerű adomány a Krisztusnak a gyülekezet számára: ez az egyszerű adomány nem adható örökségképen tovább.

Egy másik a történelem folyamán ugyancsak nagyjelentőségűvé vált felelet az, amely szerint az újszövetségi gyülekezet rendje isteni akaratból származik, és mintegy leolvasható magából az Újszövetségből. Ezt a gondolkodásmódot Schweizer joggal utasítja el mint olyat, amely az Újszövetség betűjének törvényszerű értelmezésében gyökerezik. De ha meg is kell állapítani, hogy „a szolgálatok rendjét a gyülekezetekben nem lehet közvetlenül a bibliából megalapozni“, mégis vigyázni kell arra, hogy e mögött a megállapítás mögött ne húzódjék meg valami a bibliától elszakadt és autonómmá lett gondolkodásmód („eine recht un. biblische Ungebundenheit“, — mondja Schweizer, u. o.).

Ezt csak akkor lehet elkerülni, ha nemcsak az Újszövetség törvényszerű értelmezését utasítjuk el, hanem egyúttal valljuk az Újszövetség *evangélium*-jellegét. Ez pedig más szóval azt jelenti, hogy a gyülekezeti rendben *magának* az *Úrnak* kell uralkodnia. Ezért el kell hártani egyaránt minden olyan gondolkodást, amikor valamely „papi rend” automatikusan teszi magát az Úr akaratára reprezentánsának, vagy ellenkezőleg a gyülekezet önmagát minősíti autonómnak és a maga autonóm akaratára szerint akarja „rendezni” önmagát.

Az Újszövetség tanúsága szerint maga a megdicsőült Úr rendeli a szolgálatot a gyülekezetben és a rendelkezéssel együtt „rendezi” is. Ez a szolgálat a tartalmát tekintve az igével — s ez azt is jelenti: Krisztussal magával — való szolgálat. Ennek a ministerium verbi Divinának az ösképét találja meg Schweizer főként Timóteusnak és Titusnak a szolgálatában: Timóteus „a kegyelem ajándékát nyerte ... presbitérium kezének reá tevésével” (I. Tim. 4, 14).⁴⁾

Ezekben a megállapításokban kialakulnak egy egyházi „hivatal”⁵⁾ körvonalai is. Ha azonban valaki csak a leghalványabb formában is megpróbálná a „hivatali” függetleníteni a gyülekezettől vagy éppen annak fölébe helyezni, akkor azonnal hangsúlyozni kell két dolgot. Egyik, hogy *minden* szolgálatra áll a gyülekezetben az, amit mondottunk; benne maga Krisztus szolgál. Ez vonatkozik az esetről esetre végzett szolgálatra is: ki ne tudná, hogy ilyen szolgálatok a gyülekezetben mindig is voltak és lesznek. Nem is lehet a gyülekezet Krisztus teste, ha hiányzik belőle az a testvéri szolgálat, melyben egyik testvér a másik számára „Krisztussá lesz”, ahogy ezt Luther mondotta. Krisztus nemcsak a rendezett gyülekezeti szolgálatban hirdeti az ige és kiszolgáltató szentségek által, hanem az esetleges testvéri szolgálat a vigasztaló, bátorító, vallást tevő ige és megsegítő csekedete által is közeledhetik gyülekezetének valamelyik „kicsinyé”-hez (v. ö. Máté 10, 42). A másik pedig, hogy a gyülekezet a *maga egészében* rendeltetik Krisztus szolgálatára, hiszen a maga egészében Krisztus teste. „Nem ez vagy amaz kiválóképpen képzett, vagy tehetséges tag, hanem a gyülekezet a maga egészében hordozza a szolgálatot” (Schweizer, id. h. 86. lap). A gyülekezetben, ha az valóban Krisztus teste, nem lehetnek „passzív” tagok, valamilyen értelemben „laikusok” a hivatal vagy a hivatalok betöltőivel szemben.

4

Befejezésül néhány tanulságos mozzanatot érintek.

1. Egyik az, hogy végre számoljunk fel már a kettős egyház-fogalommal, t. i. a különbségtétellel a „hivatalos” és a „lelki” egyház között. Ez a különbségtétel igen mélyen beleivódott gondolkodá-

4) Talán nem kell külön hangsúlyoznom, hogy a „presbiterium” ebben az újszövetségi használatban nem azonosítható azzal az intézménnyel, melyet gyülekezeteink egyházi szervezeteink rendelkezései értelmében ismernek. Döntő módon pedig az az intelem határozza meg a Timóteusnak (és Titusnak) adott rendelkezést: „Maradj meg azokban, amiket tanultál és a mik reád bízottak” (II. Tim. 3, 14). Az *apostoli megbízás és a „presbiterium”* (lehat egy „gyülekezeti szerv”) *kézzátétel által nyert rendelése alapján végzett szolgálat csak akkor szolgálat, ha az „megmarad”* — hogy így fejezzem ki magamat — „az apostoli tudományról.” Ebben van ennek a szolgálatnak a kritériuma és ebben van egyúttal a minden emberi elhajással szemben való korrekció lehetőségé.

5) Jól tudom, hogy a „hivatal” szó ellen joggal lehet kifogást emelni. Ezért csak idézőjelben használom, mint olyat, melynél jobb kifejezéssel nem rendelkezünk. Viszont a szóra szükség van, hogy a szolgálatról távol tartjuk az esetről esetre való esetlegesség és rendezetlenség gyanúját.

sunkba. A „hivatalos“ egyházat „csak“ emberi, történeti, szociológiai alakultának tekintjük, melyre a történeti élet alakulásában van szükség. De — úgy véljük, — az igazi egyház vérkeringése valahol mélyebben van, ott, ahol titokzatos módon törnek fel a „karizmák“. Ezek, gondoljuk, függetlenek a „hivatalos“ egyház életétől, sőt vele sokszor ellentétben vannak. Meg kell látnunk, hogy ez a különbségtétel helytelen: nem gyökerezik benne az Újszövetségben. Pál apostol nem kevésbé volt az egyház embere, amikor gyülekezeteket szervezett, vagy a jeruzsálemi gyülekezet számára adományokat gyűjtött, — tehát a „hivatalos“ egyház szolgálatát teljesítette, — mint amikor „karizmatikus“ erővel prédikált, ígét hirdetett és evangélizált. Krisztus nem hagyja magára azt, akit a gyülekezetben szolgálatra rendel és neki „hivalt“ ad, hanem használni akarja azt a szolgálatban. És nem minden a Lélek munkája, ami a Szentlélek ihletésének gerálja magát. Az apostol kötelességévé teszi a gyülekezeteknek a „lelkek megítélését“ (I. Ján. 4, 1; v. ö. I. Kor. 12, 10). A Lélek kioltásának és a prófétai ajándék semmibe vevésének (v. ö. I. Tessz. 5, 19—20) a veszedelme ugyan régtől fogva kísért az egyházban, a mi egyházunkban is. De manapság inkább a másik véglet felé hajlunk: nem vesszük eléggé komolyan azt az apostoli intést, amely a lelkek megpróbálását követeli és könnyen hajlunk arra, hogy mindenféle rajongást a Szentlélek művének tekintsünk. Ez is annak a következménye, hogy kettős egyházfogalommal dolgozunk és a Krisztus rendelte egyházi szolgálatot kisebbítjük, a rendezetlenül jelentkező entusiastikus karizmát pedig a Szentlélek legitim megnyilatkozásának tekintjük. De hangsúlyozni kell, hogy ez a gondolkodásmód helytelen és ellentétben van az Újszövetséggel.

2. Egy másik, evvel összefüggő mozzanat a „hivalt“ eredetére és jellegére vonatkozik. Nálunk is sokszor felvetik azt a kérdést, hogy az egyházi „hivalt“ gyökere a konkrét krisztus-rendelésben vagy a gyülekezeti elhívásban van-e. Akik a gyülekezeti „hivalt“ Krisztus rendelésére vezetik vissza, sokszor úgy vélik, hogy ezzel a „hivalt“ a gyülekezet fölé emelik és annak szinte a hierachikus ordo jellegét tulajdonítják. Viszont akik a hivalt gyökerét abban látják, hogy a gyülekezet rendel egyeseket a saját kebeléből szolgálatra, azok ezzel sokszor azt akarják kifejezni, hogy a gyülekezeti hivaltnak a jellegét inkább az emberi szociológiai szervezet rendelése határozza meg. Azonban ez a szembeállítás éppen olyan helytelen, mint ahogy maga a kérdés feltevés is helytelen. Ha az egyház Krisztus teste, akkor az egyház elhívásában is Krisztus maga „rendel“ szolgálatra. A gyülekezet hívása a szolgálatra nem földi szociológiai alakulat hívása: ezt a hívást nem lehet és nem szabad Krisztus hívásával és rendelésével szembeállítani. A szolgálatra maga Krisztus rendel, hív el; egyedül ő „szolgál“ a gyülekezetben és egyedül ő rendel szolgálókat, evangélistákat és pásztorokat. Akiket pedig a gyülekezet a szolgálatra kiválaszt, azokat nem maga autonómiájában, hanem mint Krisztus teste választja ki, hogy mint Krisztus tagjai végezzék a szolgálatukat (v. ö. I. Kor. 12, 12—30). Ennek a szolgálatnak lehetnek különféle formái, tagozódásai és elágazódásai. Nem lehet tehát azt mondani, hogy a gyülekezeti lelkesi szolgálat mint „ministerium“ egyedül

vagy kiváltságos módon alapszik Krisztus rendelésén, viszont más szolgálatok az egyházban „csak“ emberi joron alapulnak, így az u. n. magasabb egyházi tisztek (pl. a püspök „episkopé-ja, felügyelete“). A gyülekezeteket egybefogó egyház-test nem kevésbé Krisztus teste, mint a gyülekezet maga, bár nem feledkezhetünk meg arról, hogy Krisztus teste első sorban a gyülekezetben és pedig az istentiszteletre egybegyülekezett gyülekezetben Krisztus teste.

3. Egy harmadik mozzanat pedig ez: *az egyházhoz, mint Krisztus testéhez hozzátartozik a szolgálat*, mert a test e szolgálatok által és azokban él. És pedig *hozzátartozik*: a szolgálat a maga *rendezettségében*. A „szentek gyülekezete“ nincsen meg a evangélium igaz tanítása és a szentségek helyes kiszolgáltatása nélkül. Erre a szolgálatra rendeltetett az „egyházi hivatal“ (Ág. hitv. V. és VII. cikkely). Ez hitvallásunknak és egyházunknak *biblikus* tanítása. Azért ragaszkodunk is kell hozzá tanításban és gyakorlatban egyaránt. A valóságban azonban igen sokszor úgy tüntetjük fel éppen egyházunknak ezt a biblikus tanítását, mintha az azt jelentené, hogy az egyház a szenteknek közössége, amelyben az ige hirdetése szabadon és mintegy „önmagától“ menne végre (a szentségek kiszolgáltatásáról ez a gondolkodásmód szinte megfeledez). *Az egyházban senki sem ragadhat magához semmiféle szolgálatot: a szolgálat — és ehhez tartozik az ige hirdetése is — nem akármilyen hívőnek az önkéntes vállalkozása*, melyet a Lélek indítására hivatkozva végez, hanem rendezett szolgálat. Ha a gyülekezetnek nincsenek passzív tagjai, akkor ez azt jelenti, hogy mindenki a *maga* helyén szolgál, v. ö. Róm. 12, 6—8. Aki az egyházi „hivatalban“ szolgál, annak ez a szolgálat nem másokat kizáró *privilegiuma*, hanem a gyülekezet organikus egységében való *kötelessége*, — olyan kötelesség, amelyet nem háríthat át más, önkéntes vállalkozókra. Lehet az, hogy az egyház, mint Krisztus teste egyeseket rendel olyan tisztre, ahol azok szolgálják az igével, noha nem állanak az ú. n. egyházi „hivatal“-ban. De akkor is az *egyház*-nak kell rendelnie őket és nem egyeseknek az önkéntes vállalkozásáról van szó. Esetről esetre is adódhatnak olyan helyzetek, amikor valaki „bizonyásgtétel“-re hivatott. A családban, mint a gyülekezet egyik sejtjében a szülők nyilván kötelezettek arra, hogy egymásnak „szolgáljanak“ Krisztus szeretetével, — hiszen Luther a Kiskátét is azért adta a családfők kezére, hogy abban oktassák családjuk minden tagját.⁶⁾

Ebből a néhány vázlatyszerű vonásból is nyilvánvaló, hogy a gyülekezetben a „szolgálat“ a szónak a teljes átfogó értelmében nem egy félig-meddig hierarchikusá váló papi „hivatalnak“ a kiváltsága. Azonban ez az igazságnak csak egyik oldala. Elvászthatatlanul hozzátartozik a másik felismerés is, hogy t. i. a gyülekezetben senki sem ragadhat magához akár önkéntes vállalkozásból, a Lélek indítására hivatkozva, akár a Krisztus rendelte szolgálat rendjét megvetve semmiféle szolgálatot sem. Ezt az utóbbit is meg kell látnunk, mert erről egyházunk mostanában nagyon könnyen hajlandó megfeledezni. E tekintetben sem lehet véteknünk súlyos következmények nélkül. „A

6) A „család“-hoz ebben a vonatkozásban hozzá tartoznak mindazok, akik egy munkaközösségben dolgoznak!

gyülekezet a maga egészében teljesíti az Úrnak az elhívását az egyes szolgálatokra, választja, rendeli és kiküldi, de mindig újra meg is próbálja az „elhívottakat“ — erre joggal figyelmeztet bennünket Schweizer is (id. h. 90. lap).

Egyházunk jelenlegi feladatai szempontjából is égetően szükséges, hogy tisztázzuk az egyházi szolgálat s vele együtt az egyházi „hivatal“ mibenlétét és e szolgálatot az ige világitásában rendezzük.

4. De végül ne feledkezzünk meg arról sem, hogy a gyülekezet a maga egészében a Krisztus teste, a gyülekezeti „hivatal“ pedig nem a gyülekezet fölé emelt hatalom, hanem a gyülekezetben rendelt és rendezett szolgálat. Ez más szóval azt jelenti: a gyülekezetben a hivatalt betöltők nem alkotnak klerust és a hivattal nem áll szemben az általa rendelt laikusok serege. Krisztus a Szentlelket gyülekezete minden tagjának adja s Lelkével mindenkit szolgálatra hív el. Nincsenek tehát a gyülekezetben „passzív“ tagok, akik a Lélek karizmájával megáldottak számára munkaterületül szolgálnának. Ha „passzivitás“-ról lehet szó, akkor ez csak azt jelentheti, hogy a gyülekezetben mindnyájan passzívok vagyunk, mert egyedül Krisztus az „aktív“. De éppen ezáltal a passzivitás által válunk aktivakká, mert Krisztus cselekszik és szolgál gyülekezete által. Helyes tehát az, ha a gyülekezet minden tagja szolgálatban áll, — természetesen a neki rendelt helyen. A szolgálat minden esetben Krisztus szolgálata a Krisztushoz való viszonyban (t. i. Krisztus imáadásában és a neki való gyümölestermésben) éppen úgy, mint a felebaráthoz való viszonyban (t. i. oly módon, hogy a felebarát számára „Krisztussá“ leszünk, számára és javára Krisztus szolgálatát végezzük).

Ennek az „aktív“ keresztyénségnek kell átjárnia gyülekezeteinket. Ebbe a szolgálatba kell beleállania minden gyülekezeti tagnak. Amilyen helytelen, ha gyülekezeteink minden gyülekezeti szolgálatot és munkát a „pap“-tól várnak, éppen olyan helytelen, ha a lelkészek féltékenyen elzárják a szolgálatot a gyülekezet „egyszerű“ tagjaitól. De legyünk tisztában azzal is: a gyülekezet tagjainak aktív szolgálata nem jelenti, hogy mindenki ugyanazt a szolgálatot végezze és ily módon a rendezett szolgálat az egymás munkájába való beleszálásnak a rendezetlenségébe és zűrzavarába süllyed bele. A gyülekezetben mindenki a maga helyén szolgáljon. A szülők tehát pl. a családban, testvérek a testvéreken, felebarát a felebaráton, úgy ahogy a szolgálat rendjét a gyülekezet maga elosztja. S itt az egyszerű szolgálatnak is megvan a maga tisztessége, „hogy ne legyen hasonlóság a testben, hanem ugyanarról gondoskodjanak egymásért a tagok“ (I. Kor. 12, 25). Égető szükség van arra, hogy ily módon újból szolgálatba állíttassanak gyülekezetünk tagjai és ajándéku nyert karizmáikat gyümölesöztessék. Csak így lehetnek és lesznek gyülekezeteink újszövetségi értelemben vett „közösséggé“, „koinóniá“-vá, t. i. a Krisztus szolgálatának ajándékaiban közösen és együttesen részesülő olyan gyülekezetté, mely Krisztusnak a teste és pedig úgy, hogy tőle, az Egyház Urától, az ő testének Fejétől indul ki minden növekedés és gyarapodás „az Isten szerint való nevekedéssel“ (Kol. 2, 19).

Krisztus, egyház és szolgálat így forrnak össze egy szent egységbe.

Karner Károly.

Gyülekezeti munkaközösségek megszervezése és munkarendje

A hirdetett ige nyomán — elsősorban az evangélizációk és konferenciák révén —, Isten kegyelméből egyre többen vannak gyülekezeteinkben olyan lelkek, akik „általmentek a halálból az életbe“ (Ján. 5, 24). Mind többen vannak olyanok, akik a Szentlélek Úristen hitel-éberszítő munkája következtében immár élnek abból a bűnbocsátó, új életet és üdvösséget adó kegyelemből, amelyet keresztségünk alkalmával már megkaptunk. Ezekből a megkegyelmezett bűnösökből — éppen azért, mert naponként bűnbocsánathoz élnek és így naponként tapasztalják meg Istennek aláhajló nagy szeretetét —, egyre jobban tör fel az a vágy, hogy *Megváltó Urukat* halálból szolgálhassák. *Úgy érzik, hogy nem lehetnek meg szolgálata nélkül*, mert „égő tűz van szívükbe és csontjaikba rekesztve“ (Jer. 20, 9): az Isten irántuk való megtapasztalt szeretetének tüze. Egyre halározottabban látják, hogy amit Isteniől nyertek, nem tarthatják meg „élvezet“, hanem tovább kell adniuk azoknak, akik nem élnek Isten nagy ajándékából. Vannak, akik csak kis családjuk körében igyekeznek életükkel és szavukkal Jézus Krisztus tanui lenni, de vannak olyanok is, akik a Szentlélektől a gyülekezeti szélesebb körében való szolgálatra kaptak indítást.

A jelentkező szolgálati igény kielégítése annál is inkább sürgős, mert a tapasztalat szerint a szolgálat nélkül maradt hitre-jutott lélek először egy helyben topog, majd csakhamar *visszafejlődik a lelki életében*. Viszont a szolgálat révén Isten munkálja benne a belső ember növekedését és megtartja a hitben. Az evangélizációk és konferenciák „eredményei“ csakhamar semmivé lesznek vagy legalább is elszürkülnek, ha a hitben megindult gyülekezeti tagok szolgálatot nem kapnak.

Minden gyülekezetben *vannak olyan munkák*, amelyeket a hitre-jutott lelkekre, mint „önkéntes gyülekezeti munkásokra“ bátran rá lehet bízni. Helynek: gyermekbiblikörök (vasárnapiiskola) vezélése, órállói-szolgálat (családlátogatás) végzése, szórványhívek felkutatása és látogatása, szórvány-gyermekek vallásitanításban való részesítése, egy-egy helyi vagy vidéki biblikör időnkénti megtartása, betegek látogatása stb.

Természetesen az „önkéntes gyülekezeti munkások“ szolgálata igen hamar félrecsúszhatik, *ha a munkások nem kapnak megfelelő pásztorolást és tanítást*. Ezért van műhalatlanul szükség a gyülekezeti munkaközösségek megszervezésére és azok gondosan kiépített, *tereszterű munkájára*. *Magyar evangélikus egyházunkban* — ha csak nem akarjuk ellétezni azt, amit az evangélizációk és konferenciák tömegében gyülekezeteink kaptak —, *alig van ennél fontosabb és sürgősebb feladat*. A hitre-jutott és szolgálatban álló gyülekezeti tagjainknak munkaközösségekbe való tömörítése, azonfelül azoknak pásztorolása és a keresztyén tanításban való részesítése és ezáltal a szolgálatra való felkészítése egyik legfontosabb lelkipásztori feladatunk.

A munkaközösségben a gyülekezeti munkásnak alkalma van arra, hogy a tanulás mellett *személyes lelki életének nehézségeit*, örömeit, munkájának különböző kérdéseit megbeszélhesse azokkal, „akik munkatársai Krisztus Jézusban“ (Róm. 16, 3). De alkalma van arra is, *hogy munkatársaival együtt-imádkozzék* és vigye személyes életének valamint munkájának minden problémáját az Isten elé.

A *munkaközösség nem zárt közösség*, ahová csak „a kilváltságosok“ jöhetnek el, hanem kapuja nyitva van a gyülekezet mindazon tagja felé, aki szolgálni akar akár imádsággal, akár bármilyen más szolgálattal, sőt még olyanokfelé is, akik egyelőre semmiféle szolgálatban nem vesznek részt. Mivel azonban Jézus Krisztusnak nem az „ügybuzgóságból“ hanem csak a „hitből való“ szolgálat kedves, azért a munkaközösségi órán résztvevő önkéntes gyü-

lekezelni munkásnak vagy bármely más gyülekezeti tagnak tudnia kell azt, hogy neki számot kell adnia hitéről. A munkaközösség tagjai önként „csatlakoznak” hozzá, sok esetben a lelkész biztatására, aki figyel gyülekezetében a megmutakozó karizmákra.

Pécsi munkaközösségünk munkarendjét azzal a céllal közöljük, hogy talán több lelkésznek segítségére lehet. Minden két hétben tartjuk meg a munkaközösségi együttlétet, amely rendszeren közel két órát tart. Az együttlét öt részből áll: 1. *bibliakör* (3/4 óra), melynek összefoglaló témája ez: *Gondot viselj magadról*. (I. Tim. 4, 16.) Ebben a részben az ige nyomán személyes lelki életünk kérdései bontakoznak ki beszélgetés formájában. 2. *Dogmatikai sorozat* (1/2 óra) ezen az összefoglaló címen: *Gondot viselj... a tudományról*. (I. Tim. 4, 16.) 3. *Pedagógiai sorozat* (1/4 óra). Összefoglaló cím: *Minden módon megtartsuk némelyeket*. (I. Kor. 9, 22.) 4. *Végeit munkáról való rövid beszámolás* (1/4 óra). 5. *Imaközösség* (1/4 óra).

A bibliaköri, dogmatikai és pedagógiai sorozat egy évre szóló témáit is közöljük az alábbiakban:

I. GONDOT VISELJ MAGADRÓL. (Bibliaköri sorozat.)

1. Ha valaki Krisztusban van; új teremtés az. (II. Kor. 5, 17.) 2. Isten gyermekei vagyunk. (Róm. 8, 16.) 3. Foglalatok valának az apostolok tudományában... (Csel. 2, 42.) 4. és a közösségben 5. a kenyérnek megtörésében 6. és a könyörgésekben 7. és mindenük köz vala (áldozatváltás!) (Csel. 2, 44.) 8. Meggyökerezvén és továbbépülvén Őbenne. (Kol. 2, 7.) 9. Amelyek nekem egykor nyereségek valának, azokat Krisztusért kárnak ítélem. (Fil. 3, 7.) 10. Harcold meg a hitnek szép harcát. (I. Tim. 6, 12.) 11. Ugy futok, mint nem bizonytalanra. (I. Kor. 9, 26.) 12. Aki Őbenne marad egy sem esik bűnbe. (I. János 3, 6.) 13. Ha azt mondjuk, hogy nincsen bűn mibennünk, magunkat csaljuk meg (I. János 1, 8). 14. Istennek békecsépe uralkodjék a li szívetekben (Kol. 3, 15). 15. Örüljétek az Úrnak mindenkor! (Fil. 4, 4). 16. Egymást tiszta szívvel buzgón szeressétek (I. Péter 1, 22). 17. Szentvedjétek is Őérette (Fil. 1, 29). 18. Ne legyetek hitellenekkel felemás igában (II. Kor. 6, 14). 19. Azonképpen a hit is, ha cselekedetei nincsenek, megholt önmagában (Jak. 2, 17). 20. Tisztítsuk meg magunkat minden testi és lelki tisztátalanságtól (II. Kor. 7, 1). 21. Gondunk van a tisztességre, nemcsak az Úr előtt, hanem az emberek előtt is (II. Kor. 8, 21). 22. Becsületbeli dolognak tartjátok, hogy... saját dolgaitoknak utána lássatok (I. Tessz. 4, 11). 23. Ne szóljátok meg egymást atyámfiai (Jak. 4, 11). 24. A világ ferde'neit elkerülték, de ezekbe ismét belekeveredve legyőzettek (II. Péter 2, 20).

II. GONDOT VISELJ ... A TUDOMÁNYRÓL. (Dogmatikai sorozat.)

1. Az elrejtőző és a kinyilatkoztatott Isten (A kinyilatkoztatás). 2. A Szentírás. 3. A hitvallási iratok. 4. Kicsoda az Isten? (Isten szentsége és szeretete, a Szentháromság titka). 5. A Teremtő és a teremtett világ (teremtés, fenntartás, gondviselés). 6. A világosság anyyala és a sötétség Anyyala (az anyyalokról és a Sátánról szóló tan). 7. Isten megrontott képmása (rövid antropológia). 8. A nagy romlás (ösbűn, eredendő bűn és aktuális bűnök, a bűn következményei). 9. A Krisztusra vezérlő Pedagógus (a törvény útja). 10. Az Isten-ember (Krisztus személyéről szóló tanítás). 11. Cur Deus homo? (Krisztus művéről szóló tanítás). 12. A predestináció. 13. A Szentlélek Uristen. 14. A Szentlélek szerszámai; az ige. 15. A Szentlélek szerszámai; a keresztség. 16. A Szentlélek szerszámai; az úrvacsora. 17. A Szentlélek műhelye és műve; az egyház. 18. Egyházi hivatal és egyetemes papság. 19. A hitrejutás útja (egyszeri és naponkénti megtérés). 20. A fehér ruha (a megigazulásról szóló tanítás). 21. Élet Krisztusban (a megszentelésről szóló tanítás). 22. A halál

és ami utána következik (halál, feltámadás, ítélet, hol vannak addig a halottak?). 23. Menny és pokol (örökélet, örök kárhozat). 24. Szép új világ (új ég és új föld).

III. MINDEN MÓDON MEGTARTSAK NEMELYEKET.

(Pedagógiai sorozat.)

Hogyan végezzem a családlátogatásokat?

1. *Lehetőleg ne egyedül!* (Luk. 10, 1: „kettőnként“). 2. *Felelősséggel* (Lukács 10, 1: „az Ő orcája előtt“ járva, tehát nem „vizit“). 3. *Imádkozva* (Lukács 10, 2: „Kérjétek azért az aratásnak Urát“). 4. *Alázatosan* (Lukács 10, 2: a munkások nem velők, hanem csak aratók!). 5. *Báiron* (Lukács 10, 3: „Menjétek el.“ Tehát Jézus küld). 6. *Körületekinélssel* (Lukács 10, 3: „farkasok közé“ küld), 7. *Szelíden* (Lukács 10, 3: „mint bárányokat“ küld). 8. *Önbiztosítás nélkül* (Lukács 10, 4: „ne hordozzatok erszényt stb. Vagyis mindenben Istenre hagyatkozzal). 9. *Sürgősen* (Lukács 10, 4: „és az úton senkit ne köszöntsetek“). 10. *Öröm-követként* (Lukács 10, 5: „először ezt mondjátok: békesség e háznak“). 11. *Közösséget vállalva* (Lukács 10, 7: „azt even és iván, amit ők adnak“. Asztalközösség! Egynek tudom magamat vele!). 12. *Evangéliummal* (Lukács 10, 9: „Elközelített hozzátok Isten országát Ezért megyek, hogy ezt megmondjam). 13. *Ellenszegülőeknek is meghirdetve* (Lukács 10, 10—11: „mindazáltal...“ De aztán egyidőre nem erőltetve!) 14. *Teljes méltósággal* (Lukács 10, 16: „Aki titeket hallgat, engem hallgat. Jézus azonosítja magát velem!). 15. *Személyes biznyságtétel erejével* (Lukács 10, 20: „a ti neveitek fel vannak írva a mennyben“). 16. *Szerétettel* (János 8, 1—11). 17. *Négy szemközt* (Márk 7, 31—37). 18. *Nyilvánosan* (Lukács 18, 35—43. Hogy mások is dicsérféjk az Urat). 19. *Néha azonnal a tárgyra-térve* (János 3, 1—3. Jézus nem enged mellébeszélni!). 20. *Máskor lassan fokozatosan* (Ján. 4, 1—26). 21. *„Nem fecseggve“* (I. Tim. 5, 13: Mások dolgairól nem beszélek). 22. *Vitatkozásokat kerülve* (II. Tim. 2, 23). 23. *Szelíden fenytve* (II. Tim. 2, 25). 24. *Türelmesen* (II. Tim. 2, 24).

A következő évben etikai és ótestámentomi bevezetés-sorozatot tervezünk.

Kaldy Zoltán.

Kis lelkipásztorkodástan

2. Gyónás és gyóntatás

Ezt a tételt is gyakorlati szempontból tárgyalom. A gyónás történetéről, teológiájáról, ill. bibliai teológiájáról csak annyiban lesz szó, amennyiben erre mint a gyakorlat hátterére, ill. gyökerére szükség van.

A gyónás és gyóntatás kérdéséről szólni ma már könnyebb, mint pl. még egy évtizeddel ezelőtt. Ez a kérdés nemcsak teológiaiilag, hanem gyakorlatilag is homloktérbe került és nemcsak az elméleti tájékozódást könnyítették meg olyan kiadványok, amilyenek Saarnivaara—Csepregi: „Hogyan kaphatok bűnbocsánatot?“ és Thurneyssen: „Van-e evangéliumi gyónás?“ e. kiadványa, hanem konferenciákon és evangélizációkkal kapcsolatban örvendetes módon gyakorlatilag is egyre inkább meghonosodik a gyónás. A pietizmus álláspontja a gyónással, ill. a vele kapcsolatos feloldozással szemben, amely a 17. század gyakorlatával szemben talán indokolt volt, és amelyben az objektív evangéliummal szemben erősen érvényesült a

belső hangra, érzésre való szubjektív, szinte rajongásszerű támaszkodás (Asmussen: Die Seelsorge, 220. k. l.), ébredési mozgalmunkban legalább is megingott.

Tételünk megfogalmazása látszólag azt az irányt szabja meg feldolgozásának, hogy először szó essék a pásztor egyéni gyónásáról, azután pedig gyóntató tevékenységéről. Ezt az irányt azonban most nem szándékozom követni. A pásztor gyónásáról mint belső követelményt csak annyit szegezünk le, hogy a gyónás lehetőségével neki is élnie kell! Ha valóban bűnboesánatból élő keresztyén egyéniség, akkor természetesen látszik, hogy nem is kívánja és nem is tudná nélkülözni a gyónásban kínálkozó áldást. Gyülekezetéhez is másképpen fog szólni a bűnről és annak mélységeiről, megnyilatkozásának sátáni sokféleségéről, ha azokba a mélységekbe komoly lelkiismeretvizsgálat folyamán bele-beletekint és azokat egy gyóntatóatya, confessorius előtt bűnbánó lélekkel fel-feltárja. A gyónást híveinknek ajánlani szintén nincs jogunk, ha mi magunk feletre állóknak érezzük magunkat annak szükségességén. Kezdetben a lutheri egyház papjainak is megvoltak a gyóntatóik. Meg kell lenniök újból! Mivel pedig remélni kell, hogy nemesak a nyáj, hanem pásztoraik is beleépítik majd keresztyén életrendjükbe a gyónást, mindaz, amit most először a gyónás lényegéről mondunk, kell, hogy nemesak mint gyóntatókat, hanem mint gyónókat is érdekelje őket.

1. Mi tehát a gyónás? Először negatív állapítjuk meg, hogy nem akármilyen lelki nyomorúságnak, ballépésnek a feltárása. Ilyenek is kíváncsoznak a lélekből a pásztor előtt és értenie is kell ahhoz, hogy nekik bajaikban segítségükre legyen. Lőhe „Der evangelische Geistliche“ (II. 260. kk. l.) c. munkájában ezt mondja: „Ahogyan az orvos először megismeri a beteget és betegségét, mielőtt orvosságot rendelne, és ezt pontosan a beteghez szabja, ugyanígy kikutatja a lelkipásztor az ember állapotát és az üdvösség rendjében elért fokozatát és pontosan a pasztorális állapot leletének megfelelően nyújtja az isteni orvosságot. Mert mint lelkipásztor a lelkész egészen orvos... Egy lelkésznek tehát ismernie kell a lelki élet különböző fokozatait, betegségeit és gyengeségeit és mindegyik számára az orvosságot Isten ígéből.“ Hozzáfüzi még: „Ebben segítséget nyújt olyan szerzők könyveinek tanulmányozása, akik rendelkeztek pasztorális bölcsességgel, de ez nem elégséges, és jó lelkipásztorra csak tapasztalat alapján lesz az ember.“ Ilyen tapasztalat szerzésére bőven nyújt alkalmat a mindenféle bajoknak feltárása. De ez magában véve még nem gyónás. A gyónás minden pasztorali munkának a koronája, mert annak minden más útja — mint Lőhe mondja — „csak elégtelen, sokszor keresztül nem vihető pótléka a magángyónásnak. Házi látogatások, beszélgetésre hívások stb. — mindez együttvéve nélkülözi a gyóntatószék elnyeit. Erről sokat lehetne beszélni.“

Ezek után tehát mi a gyónás? Egészen röviden: bűnvallás. A magyar „gyónás“ szó jelentése etimológiája alapján (l. Thurneysen említett tanulmányának magyar fordításában is!) annyi, mint „önmagát vádolni“. Ennek az önvádnak tehát, amelyet a felismert bűn ébreszt, szóval való kifejezése a gyónás. Benne van a bűnért való teljes felelősség vállalása is, mégpedig az Isten előtti

felelősség vállalása. Az 51. zsoltár vallomása: „Egyedül Te ellened vétkeztem és eselekedtem azt, ami gonosz a Te szemeid előtt“, elválaszthatatlanul hozzátartozik a gyónás helyes értelméhez. Ezért nem hangozhatik másképen, mint ahogyan a Kis Káté bűnvallása szól: „Én, szegény bűnös, Isten előtt minden bűnben vétkesnek vallom magamat.“

Épen a Kiskátében foglalt ezzel a bűnvallással kapcsolatban határozhatjuk meg mégközelebről a gyónást. A bűnöknek az elmondása maga még nem gyónás. A mindennapi életben számtalanszor történik ilyen feltárása elkövetett bűnöknek, sokszor valósággal kedvtelés-szerűen és dicselkedve. De még a pásztor előtt történő őszinte feltárulkozás sem gyónás még, már csak azért sem, mert ebbe tapasztalatszerűen gyakran vegyül bele a bűnösnek szinte szánakozó sajnálkozása saját nyomorúsága, gyengesége felett, mentség keresése és mások vádolása, tehát a felelősség elhárítása. Gyónássá válik a bűnvallás akkor, ha a gyónó Isten színe elé áll és Előtte vallja magát vétkesnek és vétkeiségeért felelősnek!

Mégpedig minden bűnben! Egyes bűnök megvallása még nem ér el a lelki nyomorúság gyökeréig. Akár a legsúlyosabb bűnök megvallása mögött, pl. lopás, házasságtörés, akár a gyilkosságnak is a megvallása mögött is meghúzódhatik az a feltevés, hogy csak egy bizonyos irányban megnyilvánult súlyos cselekedetről, bukásról van szó, és ha azon a ponton megtér, megerősödik, megjavul az ember, akkor megint minden rendben van. A gyónásban ezzel szemben kifejezésre kell jutnia a gyökeres romlottság, vétkeesség tudatának, amelynek csak megnyilatkozása egy-egy konkrét bűn, ezért kifejezésre kell jutnia egyszersmind annak a bizonyosságnak is, hogy az ember Isten előtt menthetetlen és elvettetésre méltó.

Természetes, hogy az általános büntudat konkrét vétkezés felismerésén alapszik. Ezért, ha az Ág. Hitv. XI. cikkében ezt olvassuk is: „A gyónásban nem szükséges az összes vétkek felsorolása. Ez u. i. lehetetlen a zsoltár szerint: Kicsoda tudhatja a vétkeket?“, — az Apologia XI. cikke mégis azt hangsúlyozza, hogy „a tapasztalatlan nyers embereket (vagyis azokat, akik nincsenek tudatában bűneiknek) utasítani kell, hogy a gyónásban egyes bűnöket megnevezzenek.“ De a konkrét vétkezés felismerése csak az arra a meggyőződésre való jutást szolgálja, hogy — mint Luther a Schmalkaldeni cikkekben mondja — „még a bőrünk és hajunk sem jó“. Ennek felismerése és megvallása a lényeges! Ezért tudott pl. Lőhe, amint maga mondja, olyan esetekben, amikor egy-egy egyszerű ember nem talált megfelelő szavakat bűnei megnevezésére, megelégedni az ilyen töredelmes vallomással: „Gonosz ember vagyok, nagyon bánom tetteimet és mostantól fogva új életet akarok kezdeni“ („Die Hochkirche“ 1932. évf. 1/2. sz. 50. l.).

A gyónás tehát a fentiek szerint gyökeresen különbözik minden psychoanalytikus lélekgyógyásztól. Itt a lelkibetegek, akik sokszor ében torz és helytelen vallásos életük következményeképen váltak ilyenekké, nem az Isten színe elé állítatnak. A gyónás kéréshetetlen aktivitása helyett passzive túrik a kezeltetést, amelyért minden fele-

lösséget az orvos visel. Meggyógyulnak pedig akkor, ha tudat alá szorult élményeik tudatosak lesznek előttük, tehát megértik önmagukat és állapotukat, aminek következtében épen büntudatuk bizonyul számukra önámításnak és betegségnek. Ezért az ilyen gyógyulásnak sokszor épen, az erkölcsi szabadosság, minden büntudat fölényes kezelése a következménye, és olyan „meggyógyultak“, akik később hitre jutnak, épen kezeletésüket és kigyógyításukat érzik valóságos bűnnak. (Hoch: Evangelische Seelsorge. 163. kk. 1.) Mindenféle pszichoanalitikus módszernek a gyóntató gyakorlatba való átvétele, amire vannak kísérletek, súlyos tévelygés és csak a gyónás lényegének nem ismerésével magyarázható. De ezért épen olyan súlyos hiba, ha a pásztor neurotikus hitét minden további nélkül átengedi az orvosnak. Az ú. n. lelkibetegségeknek Jung szerint is a betegnek Istenhez való viszonyának rendezetlensége az oka. Ennek a megszüntetésére pedig, az Istennel való megbékélésre csak egy igazi mód van, és ez a gyónás és a bűnbocsánat.

Abból, amit a gyónás lényegéről elmondottunk, következik, hogy azt nem lehet egyoldalúan az úrvacsora szerves előzményének felfogni és kezelni, ahogyan ez mai gyakorlatunkban és a köztudatban történik. Igaz, hogy az Ág. Hitv. XXV. cikke hangsúlyozza, hogy „csak azoknak szokták (t. i. a részünkön való gyülekezettek) a Krisztus testét kiszolgáltatni, akiket előbb megvizsgáltak és feloldoztak.“ A kettő, az úrvacsora és a gyónás között van is belső vonatkozás, mert egyrészt a feloldozott lélek természetesen kívánja megtisztulása megpecsételéseképpen és az új élethez erő forrásaképpen az úrvacsora áldását, másrészt pedig ennek méltó élvezése feltételezi a gyónásban kifejezésre jutó lelki beállítottságot. De tulajdonképpen mégis két különböző doljogról van szó és a gyónásnak magában véve is megvan a külön jelentősége és aktualitása.

Végrehajtása szempontjából megvannak a különböző formái és alkalmai az egyház istentiszteleti, liturgikus, szertartási életében. Lényege szerint azonban nincs köteve istentiszteleti szertartáshoz. Amennyire magától értetődő, hogy a keresztyén ember élete nem más, mint bűnbocsánatból táplálkozó és bűnbocsánatba beleágyazott élet, épen olyan magától értetődő, hogy a bűnbocsánat megragadása külön formába öltözködés nélkül is végbemehet a lélek mélyén. I. Ján. 1, 9-ben („Ha megvalljuk bűneinket, hű és igaz, hogy megbocsássa bűneinket és megtisztítson minket minden hamisságtól“) nyilvánvalóan olyan gyónásról és feloldozásról szól, amely egy harmadik személynek kikapcsolásával négy szemközt Isten és az ember között megy végbe.

De valóságos gyónás történhetik gyónási és feloldozási formák nélkül is minden igehirdetés alkalmával is, mert ha valakinek szívében bűnbánat él és bűnvallás kiált Istenhez, akkor minden alkalommal feloldozásként ragadhatja meg a hirdetett evangéliumot.

Azt is tisztán meg kell látnunk, hogy mai liturgiánk is istentiszteletről istentiszteletre külön gyónási szertartás nélkül is valóságos gyónást foglal magában a feloldozással együtt. A Confiteor és Absolutio, a bűnvallás és a kegyelem hirdetésének rendünkben talál-

ható szövegegzése többnyire elhomályosítja ugyan a lényegét, de hogy itt valóságos gyónás és feloldozás történik, azt tapasztalhatja minden vasárnapon bárki, aki valóban gyónni akar és feloldozásra vágyik.

Mind amellett — erről most csak egészen röviden szólok és ebben a vonatkozásban és különben is utalok Saarnivaara—Csepregi említett és bizonyára mindannyiunk által ismert tanulmányára — a legtöbb esetben lelki kényszer követelménye, hogy emberek előtt is történjék bűnvallás és személyhez szólóan lehessen megragadni a bűnboesánatot. Külső kényszerről persze nem lehet szó. Gyónni külső formák szerint nem kell, hanem szabad! Amint Asmussen mondja (1. m. 226. l.), „A gyónás nyitott ajtó. Csak az megy be rajta, aki akar. Kényszeríteni reá senkit sem szabad.“ Ilyen kényszert meggyőződésem szerint Jak. 5, 16-ból sem lehet kiolvasni. Ez az íráshely: „Valljátok meg bűneiteket egymásnak és imádkozzatok egymásért, hogy meggyógyuljatok!“ — az előző versekkel való összefüggés szerint inkább arra az összefüggésre utal, amely igen sok esetben fennáll a bűn és a testi betegség között. Modern lélektani kutatások és kétségtelen tapasztalatok megerősítik, hogy sokszor épen krónikus betegségeknek titkolt, meg nem vallott bűnök a forrásai. A Jakab-féle helyen a testi gyógyulás lehetősége tárul eléink a bűnvallással, gyónással kapcsolatban, amelyet a tudomány is igazol. Kényszer azonban itt nem szól felénk.

A *belső* kényszer azonban megteremtett az egyház istentiszteleti életében a gyónás megfelelő formáit is. Ezek a közös és a magángyónás formáiban állanak előttünk.

A *közös (nyilvános) gyónás*, amely egészen a legújabb időkig jóformán teljesen kiszorította egyházunkból a magángyónást, jóllehet ezt az Ág. Hitv. XI. cikke határozottan fenn kívánta tartani, nem minősíthető pusztán gyónási pótléknak, amelynek a magángyónással szemben nem volna teljes értéke. Asmussen ugyan azt mondja róla, hogy a legtöbb esetben alig valóban-gyónás, vagyis az, aminek feltűnteti magát, és tulajdonképen csak utalásként értékeli a magángyónásra, de mégis azt mondja, hogy vétkezénnk, ha lemondanánk róla. Megállapítja, hogy Isten erejével igen nagy mértékben azzá tud lenni, aminek mondja magát, azaz valóban ébredést vonhat maga után.

A közös, nyilvános gyónás értékét azok után, amiket a gyónásnak és áldásának formákhoz nem kötött voltáról mondtunk, nehéz volna lebecsülni, ha szem előtt tartjuk, hogy minden Isten kegyelmének hatályosságát válásán fordul meg, ami pedig mindenkor és minden kerettől függetlenül az Ő kezében van. Azt én is szükségesnek tartom, hogy a közös gyónásban is mindenkor egyénenkénti feloldozás történjék, mégpedig kézzátétellel, amiben a kegyelem, a feloldozás személyes jellege olyan módon jut kifejezésre, ahogyan azt — mint Asmussen mondja — semmiféle istentiszteleti cselekménnyel sem lehet felülmulni. Azt a régi szokást is, hogy a gyónni szándékozóknak előzőleg személyesen kellett jelentkezniök a lelkésznel, a lehetőséghez képest fel kellene újítani, mert az ebből adódó lelkipásztori beszélgetés nyomatékos utalás a magángyónás lehetőségére, szinte felkínálása annak és könnyen abba torkollhatik bele.

Annak megerősítésére, hogy a közös gyónás nem minősíthető értéktelennek, hadd szólaljon meg Löhe is, aki pedig kétségtelenül egyike volt az evangélikus gyóntatók legáldottabbjainak. Ő ezt mondja az Evangelische Geistliche-ben (II. 278. k.): „A magángyónás helyes és üdvösséges, nem lett volna szabad sohasem megszűnnie, fel is kell újra élednie mindenütt, mert ez nagy érdeke az egyháznak. De az *általános gyónásnak* is megvan a maga jogosultsága, és már olyan időkben is, amikor a magángyónás gyakorlatban volt, valamilyen formában éltek vele... Ha a magángyónást egyedül és mindig használják, tapasztalatszerűen elhordozhatatlanul pongyolává válik. Ha az általános gyónást használják egyedül, ez még inkább válik elhordozhatatlanul pongyolává (Löhe a „slendrián” kifejezést használja). Mind a kettővel élni kell, mégpedig a lelkek változó igénye szerint.“

Mindezzel azonban korán sem akarjuk eltakarni a *magángyónás* külön értékét és jelentőségét. Ezt a jelentőséget Asmussen szavaival fejezem ki: „A bűnnek megvallása és a bűnbocsánat közvetítése („Zusprache“) az egyes emberhez van kötve. Két és több ember megvallhatja ugyan bűnösségét, de nem vallhatja meg együttesen bűnét. Két és több embernek lehet ugyan kegyelmet hirdetni, de nem lehet mitegy „en bloque“ kegyelmet közvetíteni („zusprechen“ a feloldozás értelmében). A gyónás a teljes nyíltságot tételezi fel... Az általános gyónás pedig rendszeren lehetetlenné teszi ezt a nyíltságot. Sőt ellenkezőleg, elősegíti az ember belső rejtőzködését.“ (220—221. l.)

A magángyónásnak azt a személyes vonását, hogy benne a gyónó egészen személyesen könnyebbül meg bűnvallásával és személyhez szólóan veszi a bűnbocsánatot, találóan fejezi ki Blumhardt is, amikor ezt mondja: „Vajjon nem általános emberi tapasztalat-e, — ami oly gyakran nyilatkozik meg halálos ágyak mellett és gyermekek-nél is, s mintegy a természetes valláshoz tartozik, — hogy az ilyen dolgoknak (t. i. a rejtett szörnyűségeknek, amelyeket előzőleg említ) elő kell jönniök a világosságra? Ha valamit megvallok Istennek egy olyan ember jelenlétében, aki arról még nem tud, akkor vajjon nem e-z-e az útja annak, hogy a titkos dolog a sötétségből a világosságra jusson? Ezzel nem kiáltunk a katolikus gyóntatószék kényszer-gyónása után, sem pedig azok után az állítólagos kegyes körök («Kränzchen») után, ahol az ember bűneit egy tucat más bűnösnek mondja el, ami visszahat a szeméremérzésre és rombolólag hat az igazság iránti érzékre is, hanem csak arról van szó, hogy olyan ember előtt, aki már nem talál kiutat, feltáru az ajtó egy titoktartó testvérszív előtt... A bűnbocsánatot pedig a bűnvallás ellenére sem tudja az ember önmagának nyújtani... Nem szerzhetjük meg sem gondolataink egy bizonyos végkövetkeztetésének eredményeképpen, sem pedig valamilyen bűnbánati küzdelem végső gyümöleseképpen... A nekünk bűnösöknek a bűnök bocsánatára kínálkozó lehetőség történeti esemény, gyümölese Jézus Krisztus küldetésének, ... kereszt-halálának és feltámadásának; a bűnbocsánat maga a győzelmes Jézus személyes adománya az elövendők számára. Ő így szólt az egyes emberhez: «Megbocsáttattak neked a te bűneid.» Tehát nem

maradt meg a bűnbocsánat általános hirdetésénél: «Ha megtérték és hisztek, tettek a bűnök bocsánata», hanem tevőlegesen avatkozott be és szólt: «Megbocsáttattak neked a te bűneid»... Így a tizenkettőt is mintegy meghosszabbított karjaiként használta fel, hogy az Ő nevében tegyék, amit Ő tett... Vajjon megrövidíthetnek-e az eljövendő nemezedékek a kegyelem ilyen személyes közvetítése tekintetében?!» (Zündel: Joh. Ch. Blumhardt. 176. kk. 1.)

Ha pedig ezek után, amiket még bőven lehetne kiegészíteni és részletesen kifejteni, még marad kétség a magángyónásnak a személyes jellegben megnyilatkozó értéke és jelentősége tekintetében, hadd utaljak még egyszer Saarnivaara—Csepregei tanulmányára. A magam részéről még csak annyit, hogy Ján. 20, 23 felhatalmazásában: „Akiknek bűneit megbocsátjátok, megbocsáttatnak azoknak, akikéit megtartjátok, megtartatnak“, értelemszerűen bennerejlik, hogy bűnök megbocsátása, ill. megtartása megismert, tehát megvallott és hallott bűnök ismeretében történhetik csak meg. Az sem kétséges előttem, hogy a magángyónás minden mélyreható lelkipásztori tevékenység szíve, mely nélkül az elkerülhetetlenül a felszínen mozog.

2. A magángyónás jelentőségéből következik, hogy kívánnunk kell feléledését minden gyülekezetben. Ma már remélhetjük, hogy nem lesz igaza Niebergallnak, aki azt mondotta, hogy „a magángyónás meghalt és halott is marad“. A konferenciákon tett tapasztalatok azt mutatják, hogy a magángyónásban kínálkozó lehetőség után a lelki békesség elnyerésére ma szélesebbkörű a vágy a hívekben, mint ahogyan azt az ember gondolná. Az a jelenség, hogy az idegorvosok pácienseinek száma hihetetlenül megnövekedett, szintén arra mutat, hogy a lelki nyomorúság áttöri a lelki zárkózottság és szegyenkezés gátjait és ha felismerik az emberek, hogy a pásztor az igazi lelki orvosuk, akkor azt kell gondolnunk, hogy a lélekgyógyász-orvosok felé megindult emberáradatnak legalább is egy része a gyóntatók felé veszi majd útját.

Annak ellenére, hogy a konferenciákon áldott tapasztalatokat tett hívek előkészíthetik az útját a magángyónásnak a gyülekezetekben való meggyökerezésének, tisztában kell lennünk azzal, hogy ennek még mindig nagy akadályai vannak. Ezek közül talán első helyen szerepel a gyóntatószéktől való irtózás, amely jórészt a róm. katolikus gyóntatópraxis ellen emelt jogos és jogtalan vádakból táplálkozik.

Egy harmadik súlyos akadály a magángyónásban való feltárulkozásnak mindenesetre a pásztor személye iránt érzett, sajnos, sokszor nem indokolatlan bizalmatlanság. Talán ezen a ponton kell először megtörnie a magángyónás ellen mutatkozó ellenérzésnek. Löhéről Zezschwitz professzor, akinek Löhe szintén gyóntatója volt, így nyilatkozott: „Az emberek megéreztek, hogy atyai szíve van és az evangélium lelke él benne, és hogy neki úgy lehet elmondani a bűnöket, mint magának Istennek.“ Wächter: Wilhelm Löhe, 124. l.) Löhe a gyóntató személyi feltételeit úgy jellemzi, hogy azt mondja, az ember három dolgot vár el tőle: különleges tanácsot és vigaszt Isten igéjéből, gyengéd tartózkodást a másik lelkivilágába való belenyúlás

tekintetében (mondhatnók ezt tapintatnak is!) és azt, hogy még távolról se emlékeztessen rendőri spionra, vizsgálóbíróra, vagy kormányelnökre, — a mellett legyen titoktartó a legskrupulusosabb módon még arkifejezés és sejtetés tekintetében is. — Ha ilyen pásztorok leszünk, akkor megvalósul az első feltétele annak, hogy gyülekezetünkben a magángyónás feléledjen!

De tanulhatunk Lőhétől ebben a vonatkozásban még valamit. Mint lelkipásztor már a kisgyermekeket igyekezett megnyerni magának, majd még szorosabbra fűzte a kötelekeket közte és azok között a konfirmációi oktatás alatt. Közvetve mindenesetre ez is előkészítette gyülekezetében a magángyónást, mert hívei korán felismerték, hogy neki lehet gyónni! De közvetlenül is előkészítette híveit a magángyónásra úgy, hogy hat éven keresztül tanította és felvilágosította őket annak áldásáról igehirdetése keretében. Ennek a szívből és rendszeres előkészítésnek azután meglett az eredménye. Amikor hat év múlva elsőzben hirdetett magángyónást és azt hitte, hogy legfeljebb néhányan jönnek el a sekrestyébe, az egész templom tele volt gyónásra várakozókkal. Az első, aki belépett a sekrestyébe, egyik presbitere volt, akivel különben már sok baja akadt. Ezért szükségnek látta, hogy felvilágosítsa: amikor magángyónást hirdetett, ez nem jelentett kényszert. De az öreg ember a mellét verve kiáltott fel, miközben arcán könnyek perogtak le: „Jól értettem a hirdetést, de én akarok, akarok gyónni!“ A második is egyike volt a gyülekezet legöregebb tagjainak és ez a kapott feloldozás után örömtől sugározva esőkolta meg Lőhe kezét. Ettől kezdve a magángyónás volt Neuendettelsauban a gyónásnak ha nem is egyetlen, de mégis uralkodó formája. — A gyónást természetesen nem lehet a gyülekezetben máról-holnapra „bevezetni“, de előkészíteni lehet. Ezt hát kísérreljük meg! És ha azután megvalósult, mit számít az, hogy évek kellettek hozzá!

3. Most rá szeretnék térni a magángyónás lefolyására, vagyis a gyóntatásra. Nem terjeszkedem ki arra a kérdésre, hogy csak az ordinált pásztor jogosult-e a gyóntatásra. Ez külön kérdés. Bennünket most az érdekel, hogy *mi* hogyan gyóntassunk. Nem a liturgikus keretekre és formákra gondolok, hanem a belső magatartásra és eljárásra. Erre szeretnék néhány gyakorlati útmutatást adni.

Bevezetőül megint hallgassuk meg, mit mond Lőhe a maga gyóntatásáról: „Amikor a gyónókra várok, és ezek egymás után járulnak elélem gyónásra, ... akkor tudom és érzem, hogy számomra eljött a hét legnehezebb órája és hogy legnehezebb feladatom előtt állok. Szemem az ajtóra tapad és várom a belépőt. Amint meglátom, lelkének képe lép a szemem elé. Még mielőtt szólna, már kérdezem magamban, hogy mit kell neki mondanom. Feszültebben kutatok, mintha könyvekben kutatnám a bölcsességét. Amikor most gyónógyermekem el kezd beszélni, és feltárni lelki ügyeit, csupa fül vagyok és minden igyekezetem az, hogy ne vesszen el semmi sem számomra, ne hanyagoljak el semmit sem. Közben nem tehetek egyebet, mint hogy keressen, mit kell mondanom. Tudom, hogy most olyan vagyok, mint a virág, amely éppen kibontakozik bimbójából, hogy feltárja formáját és illatát. Milyen komolyan érzem üdvösségemet érintő fe-

lelősségemet, hogy most nem én kapok, hanem szabad és kell nekem adnom! És ez megismétlődik valahányszor új gyónógyermekem jelenik meg. Sokszor fokozódó örömmel hallgatók és beszélek, úgyszólván érzem, hogy életnek vize ömlik belőlem, — megtapasztalom az áldást felülről és azt, hogy az Úrnak házában szolgálók. — De semmi sem megy a végtelenségig. Nem ismerek más munkát, amelyben az ember annyira kifáradna, ha nem a nyomorúságtól, akkor az örömtől... Maguknak a gyónóknak van a legnagyobb mértékben javukra, ha gyóntatójuk friss és jóerőben van, hogy tudja őket meghallgatni és hozzájuk szólni. De erre képtelen, ha túlsókat kell egymás után meghallgatni és útbaigazítani: az utolsók megérik ezt és nem kapnak semmit sem. Ezért ne feszítsd túl magadat és erődöt."

Ezt az utolsó intelmet legalább egy ideig valószínűleg nem lesz szükséges megfogadnunk. Egyébként azonban sokat tanulhatunk Lőhe eljárásából. Ennek tanulságaihoz még néhány útmutatást fűzök.

Kerülnünk kell a gyóntatásban is minden methodizmust. Minden lélek más, minden nyomorúsága is más, ha van is árnyalatban bizonyos hasonlóság abban, ahogyan a lelki elesettség a különböző embereknél megmutatkozik. Ezért minden lélekhez másképen kell nyulni, mindegyiknek más orvosságra, vagy ennek más és más adagolására, erejére van szüksége.

Figyeljünk már a gyónó külsejére is. Már abból, hogy ki menyit ad még a külsejére, következtethetünk lelkiállapotára. Aki külsejét, ruházatát elhanyagolja, jöllehet ezt máskor nem szokta megtenni, borotvátlanul jelenik meg, bár egyébként csak frissen borotváltan lehetett látni, az rendszeren nagy nyomorúságban van, talán a kétségbeesés szélén. Jó megfigyelni a másik külső magatartását is, a szeme fényét, arcjátékát, az ujjai játékát. Azért helyezkedjünk el úgy, hogy a gyónó a világossággal szembenézzen. Valaki egyszer azt mondotta, hogy ha valakinek a lelke mélyére akarunk látni, hallanunk kell azt nevetni. Gyónás közben talán ritkán kerül sor ilyen megfigyelésre, mégis törhet ki a gyónóból is göresös, kétségbeesett, a sírásnál is szomorúbb nevetés! És ha nem is borzaszt meg ilyen nevetéssel a gyónó, a hangja vibrálása csendes beszéde alatt is sokat mondhat nekünk, néha sok szónál is többet!

Mint gyóntatók gyónás közben minél kevesebbet kérdezzünk. Nyugodtan állíthatom, hogy minél többet kérdezzünk, annál kevesebbet tudunk meg; minél kevesebbet kérdezzünk, annál többet tudunk meg! A gyónásnak megvan a maga belső törvénye. Aki egyszer rászánta magát, azt belső kényszer hajtja, hogy beszéljen. Közbevetett kérdések megakaszthatják, megbánthatják, elzárkózásra készíthetik. Vannak mimóza-lelkek! Bizonyos mértékben minden gyónó az. Ne kérdezzünk neveket, ne érdeklődjünk a gyónás közben szóbakerülő harmadik személyek lakáscíme után. Ez csak akkor szükséges, ha a gyónó kéri mások meglátogatását. Egyébként pásztori munka és kiváncsiság nem férnek meg egymás mellett!

Ha a gyónással kapcsolatos is a beszéd belső kényszere, mégis mindig előfordulhat, hogy a gyónó bizonyos dolgokat elhallgat. Tények színezésével, szépítésével, torzításával is számolni kell. Azért igazán jó gyóntató az, aki tud mások szavai mögé nézni, szinte azt

mondhatnók: mások gondolataival gondolkodni. Azt is meg kell tudni érteni, amit a gyónó talán csak sejtet, esetleg szeméremből, vagy mert nem akar másokat belekeverni a maga szégyenébe. Ilyenkor nagyon óvatosaknak kell lennünk! A beteg hálás, ha az orvos csak gyengéden ér a sebhez és a fekélyt sem tárja fel jobban, mint amennyire az operációhoz szükséges (Köhler). Mások lemeztelenítése is bűn, ha az a szükséges mértéket túllépi!

Ha a gyóntató nem lát tisztán, mondassa el a gyónóval még egyszer, esetleg harmadszor is azt, ami a szívében van. Csodálkozásra indítja az embert, hogy ilyen többszöri előadásban hogyan módosulnak sokszor a dolgok, maguk a tények is, és hogyan kerül a hangsúly más és más mozzanatokra! Ajánlatos persze, hogy bizonyos intervallum legyen a többszöri előadás között. Ezt a gyóntató megköszönheti, ha bizonyos lehet a felől, hogy a gyónó újra eljön. Félbeszakított gyónásra kerülhet a sor akkor is, ha valaki épen a határozott bűnvallást kerüli. Ilyenkor nem küldjük el ridegen, hanem szeretettel és tapintattal, de határozottan mutatunk rá arra, hogy egyedül mi segít rajta. Sokszor megéri az ember, hogy az újabb alkalommal elhangzik a vallomás: „Most mindent elmondok. Mindent meg akarok gyónni!”

Megtörténik, hogy a gyónó arra vár, hogy a gyóntató úgy húzza ki belőle az igazságot. Egyenesen kérdezik bizonyos bevezetés után: most mit mondjak el? Blumhardt ilyenkor azt szokta mondani: „Mondd el azt, amit nem szívesen mondasz el!”

Vigyázzunk, hogy ne tévesszenek meg pszichikus lelki hullámzások. Vannak notórius gyónók, akik sokszor napról-napra kívánnak a gyónásban megkönnyebbülni, a nélkül, hogy náluk mélyen átélt lelki nyomorúságról, komoly megfordulás szándékáról lenne szó. Tapasztalt pásztor azt is tudja, hogy betegeknek mennyire befolyásolja aggodalmuk, testi fájdalmuk, még környezetük magatartása is lelki állapotukat. Ez lehet komoly átalakulás kezdete, de nyomban meg is változhatik akkor, ha a fájdalom, vagy a depresszió más oka megszűnik.

Hadd érintsem ezzel kapcsolatban azt is, hogy néha a gyónásra jelentkező nem pásztor, hanem elmeorvos kezébe való. Ez nem jelenti azt, hogy az elmebeteggel szemben minden esetben tehetetlen a pásztor. De jelenti azt, hogy a pásztor nem vállalhatja az elmeorvos feladatát és nem állhatja ennek útját. (Különben vigyázzunk, hogy az elmebetegeket ne azonosítsuk az ú. n. „idegbetegekkel”. Többnyire ezek sem azok, vagyis idegbetegek, hanem lelki betegek, neurotikusok!)

Végül hadd mutassak rá ebben az összefüggésben egy különös veszélyre. Ez: a gyóntató abban az igyekezetében, hogy megkönnyítse a gyónónak nehéz helyzetét, és bizalomra indítsa, túlzott mértékben biztathatja azzal, hogy ő is csak gyenge ember, esetleg még valóságos bűnvallást is tesz. Bizonyos, hogy nem domboríthatjuk ki a gyónó előtt erkölesi fölényünket. De ha melléje ülünk a bűnösök padjára, egy esapással tönkretethetjük bizalmát. Azonkívül a gyónót védi titoktartási kötelezettségünk, bennünket azonban vele szemben nem! Ilyen pillanatnyi elérzékenyülés, vagy megértési hullám egy-

szersmindenkorra lehetlenné teheti helyzetünket a gyülekezetben!

4. A gyóntatás csúcspontja az absolutio, a feloldozás nyújtása. Ennek elnyerése a célja minden gyónásnak, nem pedig a bűnvallás magában véve. Ez megkönnyebbülést hozhat pszichológiai értelemben, de teljes gyógyulást, gyökeresen új életre lehetőséget csak a bűnbocsánat adhat! A bűnvallás teljes csőd beismerése, mint Assmussen mondja, „tanáctalanság, amelynek a számára nincsen tanács“. Úgy is mondhatjuk: az elveszettségről való meggyőződés, amelybe a bűn taszította az embert. Azért a bűnnek ilyen, az existenciát kioltó hatalmával szemben nincs más menedék, csak a Jézus Krisztus által szerzett és nyújtott bűnbocsánat! Lőhe négy alkotó elemét jelöli meg minden igazi gyónásnak: a bűnvallást, a hitről való bizonyosságtévést, az absolutio kérését és a megjavulás ígretét. Abban a tudatban, hogy a gyónás lelki folyamatát nem lehet így szakaszokra bontani, mégis megállapíthatjuk, hogy Lőhe jól határozza meg azt. Mert csak a hit, hogy van bűnbocsánat, ad értelmet a bűnvallásnak, és a kapott bűnbocsánat természet szerűen váltja ki a lélekből a megfordulás, a megtérés szent elhatározását, eltekintve attól az objektív jellegétől, hogy Isten bűnbocsánatával mindig együttjár a megigazítás a megszentelés értelmében is.

Az absolutio nyújtása szent felelősséggel jár együtt. A pásztor-nak, mint gyóntatónak, elég bátor-nak kell lennie ahhoz is, hogy azt megtagadja. Nemesak azért, mert az absolutio-nak a hívek szemében csak akkor lehet igazán értéke, ha megvan a lehetősége a megkötöttetésnek is. Hanem azért is, mert a gyónó érdeke kívánhatja meg az utóbbit. Isten nem a félfordulásoknak Istene! Azért nem találhat el Hozzá és az Ő bocsánatához, aki visszariad a teljes megfordulástól. Ez az eset fennáll akkor, ha valaki nem vállalja a teljes elveszettséget és ezzel kapcsolatban nem vállal magára minden konzekvenciát a világ felé. Ilyenkor a gyóntató felelőssége tiltja, hogy megadja az absolutiot. Nem mindig könnyű ebben a tekintetben helyesen eljárni. Átlátszó-k az olyan esetek, amilyeneket Büchsel említ, aki haragosokat csak akkor oldott fel, ha ellenségeikkel megbékült, tolvajokat, miután visszaadták a lopott holmit, és megtagadta pl. egy katonatisztől az absolutiot, mikor párbajozás előtt kérte azt, de tiszti becsületére való hivatkozással nem volt hajlandó megtagadni a párbajt és vállalni a következményeket. Vannak azonban esetek, amelyeknek megítélésénél szinte borotvaélen mozog a gyóntató. Ilyenkor semmiféle kazuisztika nem segíthet rajta. És súlyosan tévedhet és mérhetetlen kárt okozhat, ha nem áll a Szentlélek vezetése alatt!

A feloldozásról még annyit, hogy ez szorítkozzék a bűnbocsánat egyenes és határozott hirdetésére! Jótanácsokkal csak akkor gyengítsük, ha kifejezetten kérnek ilyeneket.

Még néhány szót a *gyónási titok* megőrzéséről. Ennek kötelezettsége magától értetődő. Ebben a tekintetben a papné sem kivétel. Vele szemben a titoktartás a házastársak közötti lehangoltságra, düzzogásra is vezethet. De ezt is vállalni kell! *Egyszer* megszegett titoktartás a pásztorba vetett bizalom teljes megszűnésére vezethet és sírját áshatja a gyülekezetben a magángyónásnak. Claus Harms, aki szintén áldott gyóntató volt, ezt mondja ugyan: „Nem engedem,

hogy gyónó gyermekeim lakatot tegyenek a számra. Aki becsületesen gondolkodik és nem akar hivatalommal és velem visszaélni, annak azt, hogy feljelentést teszek-e, vagy hallgatok, ítéletemre és lelkiismeretmre kell bíznia. Amit mint embernek, polgárnak, keresztyénnek és barátának el kell és szabad hallgatnom, azt elhallgatom. Amit mint embernek, polgárnak, keresztyénnek és barátának fel kell fednem, azt felfedem, tekintet nélkül arra, hogy a bűnösök gyóntatója vagyok.“ De ezzel Claus Harms nem a gyónási titoktartás ellen szólt, hanem csak a pásztor egyedülálló függetlenségét domborította ki. Valóban lehetnek esetek, amikor a titoktartás nem lehetséges. Ilyenek pl. amikor készülő bűntényt kell megakadályozni, vagy okozott kárt jóvátenni. Az is megtörténik, hogy a gyónó akár rejtett bosszúból, akár szenzációkeltés céljából ferdítve, torzítva terjeszti a gyónási beszélgetés tartalmát. Ilyenkor természetes, hogy a gyóntatónak is joga van szólni, hogy tekintélyét és becsületét megvédje. Az is előfordul, hogy maga a gyónó kéri meg gyóntatóját, hogy ő közöljön valamit egy harmadik személlyel, mert erre neki nincs bátorsága. Ezt megteheti, ha nem tartja szükségesnek pásztori-nevelési szempontból, hogy ezzel a közlési kötelezettséggel igenis megterhelje hívét. De különben tudjon hallgatni. Amint Löhe kívánja, még arejáték megfigyelmezésével is! Higgyük el, hogy ez nem a legkönnyebb pásztori terhek egyike!

5. Végül még néhány szót arról az áldásról, amely a gyóntatásból a pásztor számára származik. Amint egyik vonatkozásban már említettem, terheket is ró reá. Beletekinteni a bűn mélységeibe, mások nyomorúságát úgy hordozni, mintha a magunké volna, sokszor gyötrelmesen nehéz! Veszéllyel is jár, mert milyen könnyen fertőzi meg a feltáruuló bűn a fantáziát és ejtheti ezen az úton rabul a pásztor is!

De a terhekkal és veszélyekkel felér az áldás, ha a pásztor meg tudja ragadni! Ha féltőn kell is óvakodnia attól, hogy a lelki élet útvesztőibe kényszerülve, ilyen vagy olyan tapasztalatokkal illusztrálja igehirdetését, amivel név említése nélkül is legalább súlyosan megbántaná azokat, akiken tapasztalatait tette, — ezek mégis segítségére lesznek abban, hogy igehirdetése ne mozogjon légtüres térben. Így a gyóntatás a legnagyobb mértékben megerősíti igehirdetésünket. Megismerjük az emberi szív mélységeit és megismerjük Isten kegyelmének nagyságát és erejét is. Erről azután nemcsak elméleti síkon mozogva tehetünk bizonyosságot.

De megerősíti gyóntató tevékenysége a pásztor imádságos életét is. Ha valaki addig nem tud imádkozni, — ha gyóntatóvá lesz, megtanul imádkozni! Erre készíti a maga tehetetlenségének és ügyetlenségének keserves megtapasztalása, de készíti reá a vergődő emberi lelkek iránt felébredt papi és testvéri szeretete is. A gyóntatásban tanul meg az ember igazán hálát is adni. Az itt tapasztalt segítségért is, de azért is, hogy őt magát megóvta az Isten olyan mélységektől, amelyekbe mások beleszedültek. Ezért megtanul vigyázni is magára! A gyóntatásból merít a pásztor hathatós erőt az önfegyelmzésre!

Azért gyónás-gyóntatás a pásztori munka szíve és koronája! Áldással gyakoroljuk majd, ha bennelüktet a mi szívünk is és vállaljuk érte akár a töviskoronát is.

Budaker Oszkár.

„Közösségek“ és „közösség“

A református sajtóban hónapok óta folyik a „közösségek“ kérdésének tárgyalása. Az eszmecsere rendkívül tanulságos s a mi egyházi ébredésünknek is egyik alapkérdését érinti. A „gyülekezet“ és „ecclesiola“, „imaközösség“, „zárt közösség“ — újból és újból előkerülő problémák. Dr. Victor Jánosnak a Református Egyházban megjelent, alább közölt cikke nagyon tiszta, biblikus hangot szólatat meg a kérdésben. (Szerk.)

Az már tisztázottnak tekinthető, hogy amikor a Biblia „közösségről“ beszél, akkor mást ért alatta, mint amit mi értünk ebben az eszmecsereben „közösségek“ alatt. A Biblia olyasmit ért alatta, amiről egyáltalán nem lehet többszámúbeszélni, mint „közösségekről“. Az általuk emlegetett „közösségek“ hívő emberek csoportjai, amelyek természetesen többes számban is emlegethetők. A Biblia által emlegetett „közösség“ a hívők között fennálló és fenntartandó viszonyoknak értendő, — amikor nem a hívők és Isten közötti „közösségről“ van szó, ami megint más dolog, bár vele a legszorosabb összefüggésben áll az előbbi, emberek között egymás között levő viszony. Ez a viszony mindig egy és ugyanaz. Erről tehát többszámúban beszélni értelmetlenség. Már most a mai szóhasználatnak a bibliaitól való eltérése azért fontos, mert hiszen mindenki, aki illetékes ehhez a kérdéshez hozzászólni, azért illetékes, mert a Bibliához akar igazodni. Aki mást akar, mint engedelmesen szolgálni Istennek az Ő Igéjében kijelentett akaratát, annak a szavát legfeljebb azért érdemes meghallgatni, mert lehet szimptomatikus jelentősége annak, hogy ilyen szó is elhangzik. De amit mond, az nem vehető latra megfontolásainkban. És ez áll mind a „közösségek“ mellett, mind az ellenük feszülőkre. Jó eredményre kilátás ebből a megbeszélésben csak akkor van, ha azon a közös alapon állunk, amely a Bibliában van adva számunkra. Annak igazsága megítélheti a „közösségek“ ellen megszólaló kifogások és ellenvetések jónészt is, de megítélheti a „közösségek“ mellett, azoknak köréből magából is felhangzó érvek jórészt is. Csak ez alatt az ítélet alatt meghajló alázatosságban itálalkozva érthetjük meg egymást úgy, hogy abból megszülethetik az „egy érteleme“ jutás.

Már most maga az a körülmény, hogy a Biblia nem azt érti „közösség“ alatt, amit mi szoktunk alatta érteni, magába véve még nem jelent semmit. Meglehet, hogy olyasmiről, amit mi „közösség“ alatt értünk, beszél a Biblia is, csak más szóval jelöli. Szavak helyes vagy helytelen használatáról is lehet ugyan vitatkozni, de nyilvánvaló, hogy az ilyen kérdések nem is másodrendűek, hanem annál is sokkal hátrább kell sorakozniuk az igazán életfontosságú kérdések mögött. Ellenben ez a köztünk és a Biblia között fennforgó szóhasználatbeli különbség arra mégis jó figyelmeztetés: vigyázzunk, hogy a szavak eltérő használata mögött ne rejtőzhessék valamilyen komolyabb eltérés is! Hátha a „közösség“ szónak általunk használt jelentése annyira telíti számunkra ezt a szót — egyébként talán jogosult és helyes tartalommal, — hogy közben érzéketlenné válnunk az iránt a tartalom iránt, amellyel a Biblia szokta megtölteni ezt a szót?

Olyasmiről, amit mi „közösségek“ alatt szoktunk érteni, csakugyan beszél a Biblia is. Ez annál nevezetesebb dolog, mivel a Biblia nem ismer még olyan „egyházközösségeket“, amilyeneket számunkra a történeti fejlődés kialakított, sem olyan „gyülekezeteket“, amelyek egy bizonyos helyen lakó és egy felekezethez tartozó embereket foglalnak együvé, tekintet nélkül arra, hogy hívők-e vagy nem, résztvesznek-e valóban a gyülekezeti életben, vagy pedig csak bizonyos külső formák szerint ((mondjuk: egyházi adó megfizetésével) veszik ki a részüket abból. Amikor a Biblia „egyházi“ vagy „gyülekezetéről“ beszél, — és erre nincs is két külön szava, csak az egy „ekklesia“, — akkor az alatt magától értendőleg élő gyülekezeteket ért, hívő

embereknek a gyülekezeteit, vagy ahogy ma mondanók: közösségeit. (Ennek a szabálynak csak megerősítésül szolgálhatnak az olyan kivételek, az abnormitásnak esetei, amikor valamely egész gyülekezeetről, pl. a sárdisíróról, azt olvassuk: „Az a neved, hogy élsz, holott halott vagy“, vagy amikor valamely gyülekezet tagjai közé keveredik képmutató, aki hívőnek látszik, holott nem az.) Mégis van szó itt-ott a Bibliában az újtestamentumi hívőknek olyan kisebb csoportjairól is, amelyek szűkebbkörűek, mint a gyülekezetek. Érdekes és tanulságos, hogy az ilyen szűkebbkörű csoportokat is, amelyek tehát megfelelnek a mai gyülekezeten belüli „közösségnek“, egyszeűren „ekkleziá“-nak nevezi a Biblia. Beszél ennek vagy annak a hívőnek a „házánál levő gyülekezeetről“ nem is egy esetben. Es ilyenkor világos, hogy nem az egész „gyülekezet“ értendő alatta, hanem annak tagjai közül egy szűkebbkörű csoportról. Az ilyen csoportok alakulásában játszhatott szerepet maga a szóbanforgó „ház“ is. Lehetett valamelyes családi és tágasabban vett rokonsági jellegük is. De bizonyára nem ez volt a döntő. A „ház“ helyett éppúgy használhattak volna összejöveteleik céljaira valamilyen más elhívőkedést is, ha nem az lett volna a magától értődően legalkalmasabb. A döntő az, hogy ezekben a csoportokban olyanok jöttek össze, akik az egész gyülekezet összejövetelein kívül még külön is össze akartak jönni, mert ennek még olyan különleges áldásait is látták, amiket a másokkal közös összejöveteleik nem nyújtottak nekik, vagy legalábbis nem nyújtottak nekik ugyanolyan mértékben.

Soha másképpen nincs szó az ilyen „ecclesiólák“-ról, mint olyan hangon, amelyből kitűnik, hogy a meglétük örvedetes dolog. Ellenük óvást emelni tehát a Biblia alapján semmi ok nincs. Természetesen magától értődő, hogy ezekben a bibliai példákban mindig csak olyan „ecclesiólá“-ról esik szó, amely „ecclesia in ecclesia“. Ilyen külön csoportok élete nem szegényebbé, hanem csak gazdagabbá tette az egész gyülekezet életét: a tagjaiknak eszükbe sem jutott másoknak érezni magukat, mint a gyülekezet tagjainak, és mint ilyenek ápoltak egyúttal még külön is szorosabb közösséget. Ez a szorosabb közösség semmiképpen nem jelentette tehát azt, hogy a tagok csak egymással vannak közösségben, a rajtuk kívülálló gyülekezeti tagokkal szemben pedig megtagadják a közösség vállalását. Az alapvető „közösség“ — és itt mindenki megfigyelhetette, hogy ezt a szót mi most már a Biblia értelmében használjuk, — fennállott közöttük és mindenki között, közelben és távoiban, aki egyúgyazon Szent Lélek által egyúgyazon megváltó Jézus Krisztusban hitt és egyúgyazon Atya Istent imádta és szolgált. Hiszen az egész gyülekezeti élet is csak arra szolgált alkalmmal, hogy ezt az egyetemes közösséget gyakorlatilag is meg lehessen tapasztalni és bizonyítani jobban, mint ahogy egymástól távolodók között lehetséges az. Az „ecclesiola“-k élete csak abban bírta a jogosultságát, hogy egymással ilyen vagy olyan okoknál fogva még jobban összetartozó emberek szűkebb körében még további lehetőségek is adódnak ugyanannak a Krisztusban való közösségnek még mélyebb átélésére és még messzebbmenő gyakorlására.

A mai egyházi életben alakuló „közösségeket“ illetőleg már most az a döntő kérdés: az újtestamentumi „ecclesiola“-knak ezzel a szerepével beérik-e, mint az „ecclesia in ecclesia“ elnevezésében foglalt jelentőségénél többre igényt nem tartó csoportok, vagy pedig magának az „ecclesia“-nak a szerepére tartják-e elhívottaknak magukat? Es ez a kérdés nem forma szerint, hanem lényeg szerint értendő, vagyis nincs elintézve azzal, hogy nem nevezik magukat „egyháznak“, tehát nem lépnek ki egyházunkból, hogy mellette másik egyházzá váljanak, hanem megmaradnak az egyházon belül és annak javát akarják szolgálni legjobb meggyőződésük szerint. Ez is megbecsülendő. Ebben csak buzdítani lehet őket. Es nagyon hálásaknak kell lennünk egyházunk jövőndő sorsát illetőleg azért, hogy így és nem másként. De eméltöbbről van szó. Arról, hogy tudnak-e egyházunkra úgy tekinteni,

amikor ezt a pozitív magatartást tanusítják vele szemben, mint valóban, „egyházra“ a Biblia értelmében? Ez nem azt jelenti, hogy egyházunkat az Isten akarata iránt engedelmes egyháznak tekintsék, szemet hűnyva sok bűnös romlása felett és elnémítva minden fájdalmas panaszt, amely mai állapot miatt felhozható. Ellenben jelenti azt, hogy minden fogvatkozása és megkeveredése ellenére mégis lássák benne az Isten népét, melyből ha megfogytak, tehát is és megkeveredett is, nem hiányzik az Isten Igéje által táplált élet. Tehát jelenti azt, hogy a maguk meglététől vagy meg nem lététől függetlenül is ismerjék el, hogy ebben az egyházban vannak az Isten Igéjétől és Szent Lelkétől hitre újjászült emberek, — mindegy, hogy sokan-e vagy kevesen, álmotagok-e vagy ébrededők, gyümölcstermésben gazdag életet élők-e, vagy szánandóan sínylődők, — akikkel nekik is, mint hívőknek, „közösségük“ van, akár odatartoznak azok az ő „közösségeikhez“, akár nem. Egy szóval: ők hívők közösségei, de nem a hívők közösségei, mert a hívők közösségének lenni nem „ecclesiola“-nak, hanem az „ecclesia“-nak a dolga még akkor is, ha ezt a dolgát nagyon hűtelenül végzi, hűteleneket is éppúgy keblére öltve, mint hívőket.

Hogy „ecclesiola“ alakuljon, arra nagyon sokféle indítóok lehet. Magának az egyháznak most elítélt mulasztása is komoly indítóok. Amíg ebből a mulasztásából ki nem gyógyul az egyház, addig — a maga egészében — nem tudja sok hívő egyének azt a társas környezetet nyújtani, melyre növekedése és erőgyűjtése céljából szüksége volna. Csak természetes, hogy ez a szükségérzet „hívő közösségekbe“ hajtja együvé a kielégítetlen lelkű embereket. Azután éppen az a megújódási folyamat, amely azzal bíztat, hogy ebből a mulasztásából is egyre jobban ki fog gyógyulni egyházunk, kitermeli a hívőknek azt a sajátos fajtáját, amely a maga életében is szembezőkő fordulatot élt át, ami nélkül nem is képzelhető el fordulat az egyház életében sem, de ami csak kivételesen fordul elő olyan időkben, amikor az egyházi élet töretlen egyenes vonalban halad. Az is csak természetes, ha ilyen „felébredésen“, vagy az ú. n. „megtérésen“ átment emberek — (azért mondom „ú. n. megtérésnek“, mert nem csak ilyenfajta megtérés van) — szorosabb lelki rokonságot éreznek egymással és ezért keresik egymás társaságát külön is. Vagy hogy csak még egy példát említsék: az egyház megújulásával együtt jár a bizonyágtétel és a szolgálat vágyának a felébredése is. Csak magától értő, hogy azok, akikben ez a vágy feltámadt, összefognak egymással olyan munkaközösségbe, amelyben jobban kifejtethetik odaadásukat mások javára.

De akármennyi jogosult, tiszteltreméltó és hálával veendő ándoka legyen is annak, hogy „közösségek“ alakulnak, egy indítóok a fentiek szerint nem szerepelhet az életükben: a hozzájuk való tartozás követelménye nem lehet azonos a Jézus Krisztushoz való tartozás követelményével. Tehát nem élhet bennük olyanféle tudat, hogy rajtuk kívül nincsenek hívők, vagy ha vannak, akkor azoknak is voltaképpen hozzájuk kellene tartozniok. Vagy áldások fadadhatnak a „közösségek“ életéből minden tagjuk számára. Ezekről az áldásokról tegyenek is hálásan bizonyágot azok, akik bennük részesültek. Ajánlják is másoknak, hadd legyen bennük része mennél többeknek. Ugyanezen okból egyházunk szempontjából is nagy nyereség a „közösségek“ mennél szélesebbkörű és mennél virágzóbb élete. Sajátmaga ellen vétene egyházunk súlyosan, ha nem a legmegértőbb és legbizóbb várakozással nézne feléjük. De mindez csak azzal a feltétellel áll meg, hogy az Isten egyházának, a Krisztus testének és benne a tagok üdvösségre jutásának ügye — még nagyobb ügy a „közösségek“ ügyénél is. Abba kell emennek is elhelyezkednie, mint résznek az egészbe.

Míndezek tisztára elvi megállapítások és aki magáévá teszi és konkrét esetekre alkalmazza, ezt már a maga felelősségére tegye.

Dr. Victor János.

Az új csehszlovák egyházügyi törvények

1. Az 1949. október 14-i törvények.

A Csehszlovák Köztársaság népképviselői 1949. október 14-én két egyházügyi törvényt hozott. Az egyik az *egyházi ügyek állami hivatalának megszervezéséről*, a másik az *egyházak és vallási közösségek anyagi biztosításáról* szól. Abban a cikkben, amelyet az Evangélikus Élet a Krestanska Revue-ből vett át, Hromádka prágai teológiai tanár e törvényeket tömören így ismerteti: „Az október 14-én megszavazott új törvények gyökeresen érintik az állam és egyház viszonyát... Az újonnan szervezett „Egyházi ügyeket intéző állami hivatal” egy helyre központosítja valamennyi minisztériumnak az egyházzal kapcsolatos adminisztratív kérdéseit. Másik feladata, hogy a felekezetek teljes egyenjogúságát megállapítsa. Az állam vállalta a lelképásztorok fizetésének biztosítását, felekezeti különbség nélkül. Most tehát leomlott minden különbség az úgynevezett elismert és el nem ismert felekezetek között. A lelkész az államtól kapja javadalmazását és kinevezéséhez szükséges lesz az állam hozzájárulása. Kis és nagy egyházak kapcsolata az állammal egyforma lesz.”

A törvények részletes rendelkezése szerint az Egyházi Ügyek Állami Hivatalát a köztársasági elnök által kijelölt miniszter vezeti. (Jelenleg az igazságügyminiszter az új hivatal vezetője.) A Hivatal feladata ügyelni arra, hogy az egyházi és vallási élet az Alkotmánnyal és a népi-demokratikus berendezkedés elveivel összhangban fejlődjék, s így a vallási türelem és az összes felekezetek egyenjogúságának elvén alapuló vallásszabadság jogát, amelyet az Alkotmány magában foglal, mindenki számára biztosítsa. Az állam személyi illetményeket nyújt az egyházak és vallási közösségek mindazon lelkészeinek, akik állami beleegyezéssel működnek lelki igazgatásban (lelkési hivatalban), egyházi közigazgatásban vagy lelkészképző intézetben. Állami beleegyezést csak azok a lelkészek nyerhetnek, akik csehszlovák állampolgárok, államilag megbízhatóak, feddhetetlenek és egyébként is megfelelnek mindazoknak a feltételeknek, amelyek az állami szolgálatba való vételhez általában szükségesek. A lelkészek személyi illetményeit alkotják: a) alapfizetés, b) rangpótlék (a munkakör fontossága, ill. a viselt felelősség nagysága szerint), c) a magasabb teljesítményért járó jutalom. A személyi illetményre jogosult lelkészek jogosultak utazási, költözködési és más költségek megértésére. Külön díjazás nélkül kötelesek a lelképásztori szolgálatot végző lelkészek az iskolákban a hittant tanítani, egy — a Hivatali vezető miniszter és az iskolaügyi miniszter által megállapítandó — mértékig. (Azon felül díjazás jár a bitoktatásért.) A szociális juttatások (családi pótlék), nyugdíjak az állami alkalmazottakra érvényes előírásokhoz hasonlóan járnak a lelkészeknek. Lelkési (igehirdetési és hasonló) működést az egyházakban és vallási közösségekben csak azok a személyek fejthetnek ki, akiknek ahhoz állami engedélyük van és fogadalmat tesznek. Ezeknek a személyeknek mindennemű szolgálatba-állítása (választás, kinevezés) megköveteli az előzetes állami beleegyezést. A megüresedett állásokat legkésőbb 30 nap alatt be kell tölteni. Ha ez nem történik meg, az állam megteheti a szükséges intézkedéseket a lelkési szolgálat, az egyházi közigazgatás vagy a lelkészképzés rendes menetének biztosítására. Az állam fedezi az egyházak és vallási közösségek jóváhagyott költségvetés szerinti rendes és dologi kiadásait, amelyek az istentiszteletek ellátásával és más egyházi szolgálatokkal, valamint az egyházi közigazgatással kapcsolatosak. Rendkívüli dologi szükségletek fedezésére indokolt esetben külön segítyt nyújt az állam. Az egyházak és vallási közösségek képviselői kötelesek a költségvetéseket és zárszámadásokat az Egyházi Ügyek Állami Hivatalának jóváhagyás végett beterjeszteni. Az állam felügyel az egyházak és vallási közösségek vagyonára. Minden ingó és ingatlan vagyonról, intézményeiről, alapítványairól, diplomairól, jövedelmeiről (stb.) leltárt kell készíteni; a leltárt 3 hónapon belül be kell nyújtani az Egyházi Ügyek Állami Hivatalának.

A templomok, javadalmak és egyéb egyházi intézmények feletti minden fajta magán- és köz-kegyúri jog az államra száll át. Az állam a lelkészneve és számára intézeteket tart fenn.

2. Az 1949. október 18-i kormányrendelet az evangéliumi egyházak anyagi életének az állam által való biztosításáról.

Ebből a következő rendelkezések érdekelhetnek bennünket kiváltképpen: A lelkészek, diakónusok és lévíták (tovább csak lelkészek) az egyház alkalmazottai; szakképzettségüket az illetékes egyházi szerv állapítja meg. A lelkészek személyi illetményeit az állam folyósítja, amíg az állam beleegyezésével szolgálnak. Állami jóváhagyással szervezett állásoknak azokat kell tekinteni, amelyeket az Egyházi Ügyek Állami Hivatala az illetékes egyházi szerve meghallgatása után ilyenekül kijelent. A rangpótlék megállapítása tekintetében a lelkészek a felelősségük mértéke és hivatauk jelentősége szerint a következő fokozatokba oszthatnak: I. Önálló lelkész-igazgatók, lelkészek felügyeleti hatáskörrel, egyházmegyei vikáriusok és ehhez hasonlók. II. A teológiai szeméremok vezetői, a teológiai iskolák tanárai, az egyházmegyei választmányok lelkész-tagjai, a központi egyházi hivatalok titkárai és ehhez hasonlók. III. Esperesek, a központi egyházi hivatalok lelkész-tagjai és hasonlók. IV. Püspökök és az egyház lelkész-képviselői. Bármilyen lelkészi munkát csak állami engedéllyel végezhetnek a lelkészek. A lelkészen mindenfajta szolgálata-állítása (választás, kinevezés) az állami engedéllyel szervezett helyre előzetes állami engedéllyel van kötve. Ezt a rangfokozat szerint különböző hatóságtól kell kérni, pl. a III. fokozatba tartozó lelkészeknél az Egyházi Ügyek Állami Hivatalától, a IV. fokozat szerintiéknél a kormánytól. A lelkészek az állami engedély nélkül való szolgálatba állítása azzal a következménnyel jár, hogy a lelkész nem kapja meg személyi járandóságait, az állás pedig üresedésben levőnek tekintendő. A lelkészi szolgálat végzésének feltételeként leteendő hűségfogadalom szövege ez: „Becsületemre és lelkiismeretemre fogadom, hogy hű leszek a Csehszlovák Köztársasághoz és népi-demokratikus rendjéhez, és hogy nem teszek semmit, ami érdekeivel, biztonságával és épségével ellenkeznék. Mint a népi-demokratikus állam polgára lelkiismeretesen fogom teljesíteni kötelességeimet, amelyek állásomból folynak, és igyekezni fogok teljes erőmből támogatni a nép jólétére irányuló építő tevékenységet.“ Az állam fizeti az egyház dologi szükségleteit, tényleges szükségletén azt az összeget értvén, amely az egyház egész évi kiadása és bevétele között — a költségvetés, ill. zárszámadás alapján — mutatkozik. (Vagyis, amíg az állam teljesen fizeti a lelkészeket, a dologi kiadások terén a deficitet fedezi.) A lelkésznevelő intézményeknek mind a személyi, mind a dologi kiadásait az állam fedezi.

3. Az új rendezés jelentősége.

Az ismertetett egyházügyi törvények még javaslatok voltak, amikor megjelent Bednár prágai teológiai tanárnak az a cikke, amelyet a Kostnicke Jiskry-ből a Református Egyház c. folyóirat és részben az Evangélikus Élet átvett. Véleménye ma is tanulságos. „Ennek a törvénynek a jelentősége nemesak az egyházak gazdasági életében előidézett változásokban van, hanem elsősorban magában az alapelvben. Ez az első eset, hogy egy kommunista párt által vezetett szocialista állam ilyen pozitív értelemben állapítja meg viszonyát az egyházakhoz. Volt idő, amikor azt állították, hogy a vallás kimonottan magánügy. Ma elismerik, hogy ez a társadalom és az állam számára is fontos. Az elszakadás gondolatát, ahogy azt a múltban értelmezték, teljesen elvetjük.“

A csehszlovák vallásügyi rendezés az állami befolyás erősödését

40
jelenti az egyházban. Érdekes, hogy éppen ellentétes irányú alap-
elvet képvisel, mint a magyar népköztársaság alkotmányában kifeje-
zésre jutó fejlődési vonal, amely az egyházat és az államot elvá-
lasztja egymástól. Az élő egyház számára ez a hazai irányvonal kívá-
natosabb.

Egyházmegyék a gyermekmisszióért

Azok közül, akiknek Isten különösképen a szívükre helyezte a gyer-
mekmissziót, néhányan november közepén együtt lehettünk és beszélgethet-
tünk a gyermekmunkával kapcsolatban felvetődő időszerű kérdésekről. A be-
szélgetésnek volt *néhány pozitív eredménye*, amelyet az ügy érdekében kívá-
natos megismertetni az egész lelkészi karral. Nemesak azért, hogy mindenki
tudomást vegyen róla, hanem azért is, hogy a gyermekbibliai köri munka
a gyülekezetekben minél jobban kiépülhessen.

A beszélgetés során kialakult az a vélemény, hogy bár a gyermekmunka
megérdemel minden hivatalos támogatást, mégsem szabad püspöki és espe-
resi körlevelekkel és ezekre beküldendő esetleges jelentésekkel elintézetnek
tekinteni egyházunknak ezt a nagyfontosságú szolgálatát. Minden egyházmeg-
yében van egy-két lelkész, aki eddig is szívén hordozta ezt az ügyet s
legalább gyülekezeti vonatkozásban felelősséget érzett ezért a munkáért. Ezek
a lelkésztestvérek a legközelebbi egyházmegyei lelkészértekezleten hozzák szóba
a gyermekmunkával kapcsolatos időszerű kérdéseket és *vállalkozzanak a*
gyermekmisszió szolgálatára egyházmegyei vonatkozásban is. A lelkészegye-
sületi elnökök kellő körültekintéssel és tapintattal elősegíthetik ezeknek az
önként vállalkozóknak a szolgálatát.

Mi lenne ez a szolgálat? Személyes kapcsolatba jutni az egyházmegye
területén szolgáló gyermekbibliai köri vezetőkkel. Egy-két napos találkozót
előkészíteni vezetők és gyermekek részére, hogy a vezetők kicserélhessék
tapasztalataikat, megbeszélhessék a szolgálattal kapcsolatos kérdéseket, a
szomszédos gyülekezetek bibliai körös gyermekei pedig testvéri közösségre
jussanak egymással. Ébren tartani az egyházmegye lelkészeiben és gyermek-
bibliai köri vezetőiben a gyermekmunka iránti érdeklődést és felelősségérzetet.
Ne féljen senki a szolgálattal járó esetleges többletmunkától, sőt mindenki
örüljön, akit Isten ilyen szolgálatra méltat és kötelez.

Az említett beszélgetésnek egy másik, ezidő szerint még felmérhetetlen
eredménye, hogy a *gyermekmisszió utazótíkárt* kap egy jólképzett vezető
személyében. Az ő munkáját is egyházmegyénként kell előkészíteni és meg-
szervezni, hogy szolgálata minél eredményesebb lehessen. Az ő feladata a
gyermekbibliai köröknek otthonukban való felkeresése, a vezetőkkel való sze-
mélyes kapcsolat kiépítése, gyermek-evangélizációk rendezése, akár külön,
akár a gyülekezeti evangélizációkkal párhuzamosan. Kívánatos lenne, ha egyes
egyházmegyékben már előre megbeszélnék az utazótíkárral úti programját s
már jóelőre megállapodnának vele, hogy mikor, hol, milyen szolgálatot kér-
nek tőle. *Címe: Sátorj Tüdő, Budapest, VIII., Üllői-út 24.*

A beszélgetés során még előkerült a legkisebbek és a serdülők közötti
munka, valamint a vezetői körlevél, a gyermek-énekek és gyermek-evangéli-
zációk, a vezetői konferenciák és gyermek-találkozók ügye és még több más
időszerű kérdés a gyermekmisszióval kapcsolatban. *Szórvány-gyermekeknek*
újtestamentummal való ellátása, mint gyermekek közötti szeretetszolgálat,
melyről egy adott esetfel kapcsolatban a gyermekbibliai köri vezetők novemberi
körlevelében írtam, ugyancsak egyházmegyei viszonylatban lenne megszervez-
hető.

Adja Isten, hogy mielőbb jelentkezék minden egyházmegyében olyan
lelkész, aki vállalja a gyermekmisszió áldott szolgálatát egyházmegyei vonat-
kozásban.

Jávor Pál.

Laikus munkások gyülekezeti kiképzése

Egyházi berkekben egyre többet beszélnek a laikus munkások szolgálatba állításáról. Sok próbálkozás történik szerinte egyházunkban, hogyan lehetne képzett laikus munkásokat szolgálatba állítani. Ilyen próbálkozás történik a tordasi gyülekezetben is. Talán több helyen is próbálkoznak ezzel a módszerrel, mégis jónak látom közzé tenni, hogy lelkésztestvéreink tanuljanak belőle.

A tordasi gyülekezet lelkésze elhatározta, hogy gyülekezeti munkásai részére házi tanfolyamot indít. Már hosszabb idő óta összegyűjtölte a gyermek-, leány-, asszony-, és férfibibliakör vezetőket, akik családlátogatásban, szórványmunkában és szerelelszolgálatban is segítkeztek neki. A hetenkénti összejöveteleken bibliaismeretben és a keresztyén tanítás kérdéseiben gyakorolták magukat a résztvevők. Most ezt a megkezdett munkát tanfolyamok rendezésével szeretné egészen rendszeressé tenni. A tanfolyam három részből áll. Az első rész tárgyai: bibliaismeret, ének- és liturgiaismeret, keresztyén tanítás (dr. Nagy Gyula könyve alapján). A második rész tárgyai: Kis Káté, Ágostai Hitvallás, keresztyén erkölcstan. A harmadik rész tárgyai: bibliakör vezetés (homiletikai és katechetikai ismeretek), lelkigondozás, egyházunk multja és jelene. A tanfolyamon az előadásokat két vagy három hónapon keresztül a gyülekezet lelkésze végzi. A tanfolyam végére egy hétre vendég-lelkészt hív, aki átismételi az anyagot és a végén levizsgáztatja a résztvevőket. A tanfolyam elvégzésével a résztvevők vég bizonyítványt kapnak, és az egyházkerület püspöke a gyülekezet színe előtt ünnepélyesen kézrálítéssel megáldja és hivatalosan is kibocsátja őket a szolgálatba.

A tanfolyam első része már meg is volt. Hosszú előkészítés után november utolsó hetében a gyülekezetben evangélizációt végző lelkész délelőtt és délután két-két órára összegyűjtölte a résztvevőket. Átismételték az anyagot, és a hét végén megvolt a vizsga is. Az eredményről a résztvevők bizonyítványt kaptak, amit a gyülekezet lelkésze és gondnoka, valamint a vizsgáló lelkész írt alá. A tizenegy résztvevő igen nagy látékozottságról tett bizonyosságot.

Selmezi János.

FIGYELMEZTETÉS!

Az egyetemes tanügyi bizottság jelentése alapján püspöki értekezlet megbízásából felhívom a vallástanítás munkájában dolgozó minden lelkész és óraadó figyelmét arra, hogy az 1949.50. iskolai évben az evangélikus vallástanításban kizárólag azokat a vallástanítási könyveket szabad használni, amelyekben úgy a magyar vallás- és közoktatásügyi miniszternek, mint a magyarországi evangélikus egyetemes egyháznak 1949. évi keletkezési engedélyezési száma van. Vonatkozik ez dr. Lúther Márton Kiskátéjára is, amelyből szintén csak az 1949. évi engedélyezéssel ellátott kiadás használható.

Ezzel kapcsolatban nyomatékosan felhívom a vallástanítást végző és az azt ellenőrző testvérek figyelmét arra is, hogy minden osztályban csak a kijelölt tananyag tanítható. A folyó tanévben tehát az általános iskolák I.—II., valamint III.—IV. osztályában bibliai történetek, az V.—VI. osztályban Streck-Laura: Az üdvösség útja, a VII.—VIII. osztályban Groó Gyula: Hitünk c. tankönyve, a közép- és középfokú iskolákban pedig az I.—II. osztályban Domjén László: A Biblia, és a III.—IV. osztályban Botta István: Keresztyén hit és élet c. tankönyve használandó.

Kemény Lajos
az egyet. t. ü. biz. elnöke